

RP 95/2026 rd

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om tillämpning av vissa av Europeiska unionens bestämmelser om statligt stöd och till lagar som har samband med den

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att det stiftas en ny lag om tillämpning av vissa av Europeiska unionens bestämmelser om statligt stöd och samtidigt föreslås att den gällande lagen med samma namn upphävs. Dessutom föreslås att statsunderstödslagen, kommunallagen och lagen om välfärdsområden ändras.

Syftet med denna proposition är att sörja för att bestämmelserna om återkrav av statliga stöd som strider mot EU:s regler om statligt stöd överensstämmer med kraven enligt unionsrätten.

Enligt propositionen ska som primära i förhållande till annan lagstiftning betraktas de bestämmelser som direkt kan härledas ur unionsrätten och som gäller skyldigheten att återkräva stöd, ränta på återkrav och undantag från återkravsskyldigheten. I den föreslagna lagen fastställs de situationer där det är fråga om stöd som strider mot EU:s regler om statligt stöd. Därtill föreslås det att bestämmelserna i den gällande lagen, med vissa preciseringar, överförs till den nya lagen.

I de övriga lagarna föreslås tekniska ändringar till följd av den nya lagen.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft den 1 januari 2027.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
MOTIVERING	4
1 Bakgrund och beredning	4
1.1 Bakgrund	4
1.2 Beredning	4
2 Nuläge och bedömning av nuläget	5
2.1 Allmänt	5
2.2 Europeiska unionens regler om statligt stöd	5
2.3 Kommissionens befogenhet och förfaringssätten för reglerna om statligt stöd	7
2.4 Nationella regler om förfaringssätt	9
2.5 Återkrav av stöd som strider mot EU:s regler om statligt stöd enligt EU-rätten och ränta som tillämpas vid återkrav	10
2.6 Statsunderstödslagen	12
2.7 Bedömning av nuläget	13
2.7.1 Inledning	13
2.7.2 Statligt stöd som beviljats av finansiella institut	14
2.7.2.1 Inledning	14
2.7.2.2 European Guarantee Fund	15
2.7.2.3 Initiativprogrammet för små och medelstora företag (The SME Initiative Finland)	16
2.7.3 Statligt stöd som beviljats av kommuner och välfärdsområden	16
2.7.4 Förhållandet mellan återkrav enligt statsunderstödslagen och annan lagstiftning om företagsstöd och EU:s regler om statligt stöd	17
3 Målsättning	19
4 Förslagen och deras konsekvenser	19
4.1 De viktigaste förslagen	19
4.2 De huvudsakliga konsekvenserna	20
4.2.1 Inledning	20
4.2.2 Konsekvenser för statsmyndigheter	20
4.2.3 Konsekvenser för kommunerna och välfärdsområdena	22
4.2.4 Konsekvenser för företagen	23
5 Alternativa handlingsvägar	23
6 Lagstiftning i utlandet	24
7 Remissvar	25
7.1 Inledning	25
7.2 Den föreslagna lagens förhållande till annan lagstiftning	25
7.3 Termen som används i den föreslagna lagen annan än myndighet	25
7.4 Undantag från återkravsskyldigheten som fastställs i den föreslagna lagen	26
7.5 Ränta enligt den föreslagna lagen på stöd som återkrävs	26
7.6 Sökande av ändring enligt den föreslagna lagen	26
8 Specialmotivering	27
8.1 Lag om tillämpning av vissa av Europeiska unionens bestämmelser om statligt stöd	27
8.2 Statsunderstödslagen	42

8.3 Kommunallagen.....	42
8.4 Lagen om välfärdsområden	43
9 Bestämmelser på lägre nivå än lag	43
10 Ikraftträdande	43
11 Förhållande till budgetpropositionen.....	43
12 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning.....	43
LAGFÖRSLAG.....	45
1. Lag om tillämpning av vissa av Europeiska unionens bestämmelser om statligt stöd.....	45
2. Lag om ändring av 21 § i statsunderstödslagen.....	50
3. Lag om ändring av kommunallagen	51
4. Lag om ändring av lagen om välfärdsområden	52
FÖRORDNINGSUTKAST	54
Statsrådets förordning om de förfaranden som ska följas när statligt stöd anmäls till kommissionen	54

MOTIVERING

1 Bakgrund och beredning

1.1 Bakgrund

Bakgrunden till denna proposition utgörs av en princip som grundar sig på artikel 108.3 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget) enligt vilken stöd som strider mot Europeiska unionens regler om statligt stöd ska återkrävas från stödmottagaren. Enligt Europeiska unionens domstols dom i målet Eesti Pagar (C-349/17, ECLI:EU:C:2019:172, punkt 95) är en nationell myndighet skyldig att på eget initiativ återkräva ett stöd som strider mot reglerna också när Europeiska kommissionen inte har fattat ett beslut om återkrav av stöd som inte är förenligt med den inre marknaden. Trots att artikel 108.3 i EUF-fördraget och därav följande rättspraxis är direkt tillämplig rätt i medlemsländerna, förutsätter tillämpningen av dessa i återkravssituationer ändringar i den nationella lagstiftningen. Syftet med regeringens proposition är att ersätta den gällande lagen om tillämpning av vissa av Europeiska unionens bestämmelser om statligt stöd (300/2001) med en ny lag, genom vilken myndigheterna får behörighet att återkräva stöd också i sådana fall där stödet strider mot EU:s regler om statligt stöd men där kommissionen inte har fattat något beslut om återkrav av stödet.

1.2 Beredning

Arbets- och näringsministeriet tillsatte den 28 augusti 2023 en arbetsgrupp för att bedöma ändringsbehoven i den nationella lagstiftningen som följer av EU-rätten och för att bereda förslag i ärendet. Arbetsgruppens uppgift var att bereda ändringar i lagen om tillämpning av vissa av Europeiska unionens bestämmelser om statligt stöd (300/2001). Utöver genomförandet av EU-rätten hörde det till arbetsgruppens uppgifter att allmänt bedöma aktualiteten av lagen 300/2001 samt dess tekniska och andra eventuella ändringsbehov.

Arbetsgruppens medlemmar var kommunikationsministeriet, jord- och skogsbruksministeriet, justitieministeriet, arbets- och näringsministeriet (avdelningen för regioner och tillväxttjänster), arbets- och näringsministeriet (avdelningen för innovationer och företagsfinansiering), arbets- och näringsministeriet (avdelningen för sysselsättning och fungerande marknader), finansministeriet, miljöministeriet, Finlands näringsliv rf och Finlands Kommunförbund rf. Arbetsgruppen har hört Finanssiala ry, Företagarna i Finland, finansministeriets finansmarknadsavdelning och finansministeriets budgetavdelning. I samband med beredningen av ärendet kontaktades utöver arbetsgruppens medlemmar även experter från justitieministeriet, finansministeriet och skatteförvaltningen samt tjänstemän i Europeiska kommissionen.

I samband med beredningen av ärendet konstaterade arbetsgruppen att den eftersträlvade ändringen innebär en omfattande och betydande ändring av lagen 300/2001. Därför föreslog arbetsgruppen att en helt ny lag stiftas om ärendet så att regleringen är tydligare och mer konsekvent. Utifrån arbetsgruppens arbete utarbetades ett betänkande i form av en regeringsproposition. Det är fråga om en ny lag, men bestämmelserna i den gällande lagen (300/2001) överförs till den nya lagen. Arbetsgruppen föreslog att innehållet i de bestämmelser som överförs ska preciseras och uppdateras för att motsvara nuvarande behov.

2 Nuläge och bedömning av nuläget

2.1 Allmänt

I EU-domstolens rättsfall *Eesti Pagar* (C-349/17, ECLI:EU:C:2019:172) fastställdes en EU-rättslig princip enligt vilken medlemsstaternas myndigheter ska på eget initiativ återkräva stöd som strider mot reglerna om statligt stöd, även om Europeiska kommissionen inte har fattat ett beslut om återkrav i ärendet. Domen grundar sig på artikel 108.3 i EUF-fördraget, enligt vilken en medlemsstat inte får genomföra stödåtgärder förrän kommissionen har godkänt dem. I punkt 95 i domen konstateras att de nationella myndigheterna ska vidta nödvändiga åtgärder för att återkräva stöd som strider mot reglerna.

I Finland finns för närvarande ingen allmän lag som möjliggör återkrav av alla stöd som strider mot EU:s regler om statligt stöd. Den gällande lagen om tillämpning av vissa av Europeiska unionens bestämmelser om statligt stöd (300/2001) lämpar sig endast för situationer där kommissionen har fattat ett beslut om återkrav. Statsunderstödslagen (688/2001) innehåller bestämmelser om återkrav av statsunderstöd, men det är inte fråga om en allmän författning som täcker all verksamhet enligt EU:s regler om statligt stöd. Det har identifierats situationer där återkrav inte kan genomföras med stöd av statsunderstödslagen eller annan nationell lagstiftning.

Särskilt när det gäller stöd som beviljats av kommuner är det rättsligt oklart hur stöd som konstaterats strida mot reglerna ska återkrävas från stödmottagaren. Dessutom har det identifierat situationer där även andra än myndigheter har beviljat stöd. Sådana situationer har till exempel varit statligt stöd som beviljats av finansiella institut. Utifrån *Eesti Pagar*-målet ska även dessa stöd som beviljats av andra än myndigheter kunna återkrävas om de strider mot EU:s regler om statligt stöd. I den nationella lagstiftningen finns det dock ingen rättslig grund som möjliggör återkrav av dessa stöd. I dessa fall ska återkravsbefogenheten föreskrivas för myndigheten, men i den gällande lagstiftningen saknas både befogenhet och skyldighet att genomföra återkrav.

Enligt 124 § i grundlagen (731/1999) kan offentliga förvaltningsuppgifter anförtros andra än myndigheter endast genom lag eller med stöd av lag, och endast om det behövs för en ändamålsenlig skötsel av uppgifterna och det inte äventyrar de grundläggande fri- och rättigheterna, rättssäkerheten eller andra krav på god förvaltning. Uppgifter som innebär betydande utövning av offentlig makt får dock ges endast myndigheter. Enligt grundlagsutskottets etablerade riktlinjer innebär återkrav av stöd betydande utövning av offentlig makt, och ska skötas av en myndighet. Behörigheten att återkräva stöd ska alltid grunda sig på lag (GrUU 45/2006 rd, s 2. GrUU 50/2017, s. 3–4).

2.2 Europeiska unionens regler om statligt stöd

Europeiska unionens regler om statligt stöd utgör en del av unionens konkurrensrättsliga reglering, vars centrala mål är att säkerställa lika konkurrensvillkor på den inre marknaden. Bestämmelserna om statligt stöd ingår i artiklarna 107–109 i EUF-fördraget. Regleringen syftar till att förhindra åtgärder genomförda av medlemsstaternas myndigheter som gynnar enskilda företag eller branscher och därmed snedvrider konkurrensen på den inre marknaden. Dessutom syftar regleringen till att begränsa stödkonkurrensen mellan medlemsstaterna.

Begreppet statligt stöd har preciserats i Europeiska kommissionens tillkännagivande (2016/C 262/01; tillkännagivande om begrepp) som definierar kännetecknen för statligt stöd som avses i artikel 107.1 i EUF-fördraget. Tillkännagivandet ger medlemsstaternas myndigheter

rättssäkerhet om tillämpningen av regler om statligt stöd och grundar sig på EU-domstolens rättspraxis och kommissionens avgörandepraxis. Enligt artikel 107.1 i EUF-fördraget är stöd som ges av en medlemsstat eller med hjälp av statliga medel, av vilket slag det än är, som snedvrider eller hotar att snedvrیدا konkurrensen genom att gynna vissa företag eller viss produktion, oförenligt med den inre marknaden i den utsträckning det påverkar handeln mellan medlemsstaterna. För att stöd ska betraktas som statligt stöd krävs det att de fyra kriterier som nämns i artikeln uppfylls samtidigt: stödet har beviljats med hjälp av statliga medel, det är selektivt, det snedvrider eller hotar att snedvrیدا konkurrensen och det påverkar handeln mellan medlemsstaterna.

Vid statligt stöd är det fråga om att allmänna medel kanaliseras till företag. Begreppet statliga medel är omfattande och vilken offentlig aktör som helst kan bevilja stöd, det vill säga vara stödmyndighet. Begreppet stödmyndighet inbegriper sålunda utöver staten dessutom bland annat lokala och regionala myndigheter inom den offentliga sektorn, sådana privata organ som staten inrättat eller tillsatt och som har inrättats för administreringen av ett visst stöd, samt offentliga företag. Med offentligt företag avses ett företag där offentliga organ direkt eller indirekt utövar bestämmande inflytande på grundval av ägande, deltagande i finansiering eller regler som tillämpas på företaget, när de har majoriteten av företagets aktiekapital eller annat betydande kapital, majoriteten av rösterna i företagets aktier eller andelar under sin kontroll eller möjligheten att utse mer än hälften av medlemmarna i företagets förvaltnings-, lednings- eller tillsynsorgan.

Statligt stöd betraktas som selektivt när det endast riktas till en del av företagen, till exempel ett visst företag eller en viss bransch. Formen av det ekonomiska stödet har ingen betydelse. Statligt stöd kan sålunda till exempel vara understöd, lån som är förmånligare än marknadspriset, borgen, kapitalplacering eller kapitalisering som är förmånligare än marknadsvillkoren, skattefrihet, skattesänkning, skatteåterbäring eller en hyra eller ett försäljningspris för en fastighet eller ett markområde som är lägre än marknadspriset. Statligt stöd är däremot inte till exempel åtgärder som riktar sig till alla företag (bland annat sänkning av samfundsskattesatsen i beskattningen) eller användning av offentliga medel på marknadsmässiga villkor, till exempel lån eller kapitalplacering med liknande villkor som privata kreditgivare eller investerare skulle använda.

En statlig åtgärd anses snedvrیدا eller hota att snedvrیدا konkurrensen om den kan förbättra stödmottagarens konkurrensställning jämfört med andra företag som det konkurrerar med. I praktiken anses konkurrensen vara snedvriden i enlighet med artikel 107.1 i EUF-fördraget om ett företag får en ekonomisk fördel i en sektor som avreglerats och där det finns eller skulle kunna finnas konkurrens. Det räcker att företaget med hjälp av stödet kan bibehålla en starkare konkurrensställning än vad det hade haft utan stödet. För att stödet ska kunna antas snedvrیدا konkurrensen anses det i allmänhet vara tillräckligt att stödet ger stödmottagaren en fördel genom att befria stödmottagaren från kostnader som denne annars borde stå för som en del av sin normala affärsverksamhet.

Tröskeln för att uppfylla kriteriet om handelspåverkan är låg. I princip uppfylls kriteriet om handelspåverkan om stödmottagaren bedriver ekonomisk verksamhet och är verksam på en marknad där det förekommer handel mellan medlemsstater. Redan då kan stödet exempelvis försvåra tillträdet till marknaden för aktörer som är etablerade i andra medlemsstater genom att upprätthålla eller öka det lokala utbudet. Kommissionen har dock i tillkännagivandet om begreppet konstaterat att vissa verksamheter på grund av särskilda omständigheter har en rent lokal inverkan. Sådana är till exempel situationer där stödet inte leder till att efterfrågan och investeringar lockas till området, tjänster och varor som produceras av stödmottagaren är lokala eller har ett geografiskt avgränsat påverkansområde eller en geografiskt avgränsad inverkan på

marknaden och inverkan på konsumenter i närliggande medlemsstater är ringa. Enligt tillkännagivandet om begreppet är sådana exempel i praktiken stöd för olika lokala objekt, såsom lokala simhallar och andra lokala fritidslokaler, lokala museer och annan kulturell infrastruktur som sannolikt inte lockar resenärer från utlandet, medier och/eller kulturprodukter med en språkligt och geografiskt avgränsad publik, lokala konferenscentrum vars läge och stödets eventuella inverkan på priser med stor sannolikhet inte leder bort användare från andra medlemsstaters centrum. Definitionen av statligt stöd förutsätter dock inte att snedvridningen av konkurrensen eller inverkan på handeln är betydande eller väsentlig.

I EUF-fördraget har begreppet företag inte definierats separat, utan begreppets innehåll har preciserats i rättspraxis genom begreppet ekonomisk verksamhet. Ekonomisk verksamhet är all verksamhet där varor eller tjänster bjuds ut på marknaden. Enligt den rättspraxis som etablerats vid Europeiska unionens domstol är alla enheter som bedriver ekonomisk verksamhet företag oberoende av deras juridiska form, finansieringssätt eller vinstsyfte. Med tanke på reglerna om statligt stöd saknar det sålunda betydelse huruvida det är fråga om ett privat företag eller ett företag i offentlig ägo. Begreppen företag och ekonomisk verksamhet ska ges vid tolkning. Även icke-vinstdrivande enheter, såsom föreningar verksamma inom den tredje sektorn, kan bedriva ekonomisk verksamhet. Klassificeringen av en enhet som företag har alltid samband med en viss verksamhet: en enhet som bedriver både ekonomisk och icke-ekonomisk verksamhet betraktas som företag endast i fråga om den ekonomiska verksamheten.

Begreppet ekonomisk verksamhet utvecklas ständigt och kan också variera från medlemsstat till medlemsstat. I kommissionens allmänna meddelande om tillämpningen av Europeiska unionens regler om statligt stöd på ersättning för tillhandahållande av tjänster av allmänt ekonomiskt intresse (på engelska Services of General Economic Interest, nedan *SGEI*), det vill säga i det så kallade SGEI-meddelandet (2012/C8/02), konstateras att medlemsländer kan besluta att till företag överföra uppgifter som traditionellt har ansetts tillhöra staten. Staterna kan också skapa förutsättningar för att en marknad ska uppstå för en produkt eller tjänst som annars inte skulle finnas. Av sådana statsåtgärder följer att verksamheten i fråga blir ekonomisk och att den faller inom konkurrensreglernas tillämpningsområde. I praktiken ska det alltid bedömas från fall till fall om en stödmottagare bedriver ekonomisk verksamhet eller inte.

2.3 Kommissionens befogenhet och förfaringsätten för reglerna om statligt stöd

Syftet med övervakningen av statligt stöd är att säkerställa att de myndigheter som beviljar stöd tillämpar rätt förfarande då de beviljar stödordningar och individuella stöd utanför stödordning samt att de säkerställer att kriterierna för att stödet ska vara godtagbart uppfylls. EU:s regler om statligt stöd hör till unionens exklusiva befogenheter. Kommissionen däremot har exklusiv befogenhet att inom ramen för EU-domstolens avgörandepraxis besluta om stödet är lämpligt för den inre marknaden. Grundprincipen är att statliga stöd på förhand ska anmälas till Europeiska kommissionen i enlighet med artikel 108.3 i EUF-fördraget. I princip kan myndigheterna enbart bevilja sådana stöd för ekonomisk verksamhet som kommissionen har godkänt som förenliga med den inre marknaden.

Kommissionen har gett flera detaljerade regler om hurdana statliga stöd som kan godkännas på den inre marknaden. Vid planeringen av stödarrangemang ska myndigheterna i medlemsstaterna beakta villkoren för dess regler, för att stödet ska kunna godkännas för den inre marknaden. Enligt artikel 108.3 i EUF-fördraget ska kommissionen underrättas om alla planer på att vidta eller ändra stödåtgärder i så god tid att den kan yttra sig. Syftet med detta förfarande för förhandsanmälan är att säkerställa att stöden är förenliga med den inre marknaden. Stödåtgärden kan i regel inte tas i bruk förrän kommissionen har godkänt stödsystemet. Stödåtgärder som tagits i bruk utan kommissionens förhandsgodkännande

betraktas i princip strida mot reglerna. Betydande undantag från skyldigheten att lämna förhandsanmälan har dock föreskrivits, och dessa har gradvis utvidgats.

Om bestämmelserna i kommissionens förordning (EU) nr 651/2014 (nedan *den allmänna gruppundantagsförordningen*) kan tillämpas på stödarrangemangen, behöver stödet inte anmälas till kommissionen i förväg. En standardiserad sammanfattande anmälan om stöd enligt den allmänna gruppundantagsförordningen ska dock göras inom 20 arbetsdagar från åtgärdens ikraftträdande. Kommissionen övervakar stöd enligt den allmänna gruppundantagsförordningen i efterhand med hjälp av årsrapportering och efterhandstillsyn.

Även för vissa branscher inom jord- och skogsbruksministeriets förvaltningsområde har det föreskrivits om undantag från skyldigheten att på förhand anmäla statligt stöd. Sådana är:

- kommissionens förordning (EU) 2022/2472 genom vilken vissa kategorier av stöd inom jordbruks- och skogsbrukssektorn och i landsbygdsområden förklaras förenliga med den inre marknaden enligt artiklarna 107 och 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (nedan *gruppundantagsförordningen för jordbruks- och skogsbrukssektorn och landsbygdsområden*). En av kommissionen krävd standardiserad sammanfattande anmälan om stöd enligt förordningen ska göras inom 20 arbetsdagar från åtgärdens ikraftträdande;
- kommissionens förordning (EU) nr 2473/2022 genom vilken vissa kategorier av stöd till företag som är verksamma inom produktion, beredning och saluföring av fiskeri- och vattenbruksprodukter förklaras förenliga med den inre marknaden enligt artiklarna 107 och 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (nedan *gruppundantagsförordningen för fiskeri och vattenbruk*).

Stöd enligt gruppundantagsförordningarna kan således tas i bruk utan kommissionens förhandsgodkännande, förutsatt att de allmänna och särskilda villkoren för tillämpningen av gruppundantagsförordningarna följs. Stöd enligt gruppundantagsförordningarna kan i regel inte beviljas till exempel företag i ekonomiska svårigheter. Detta innebär att den stödbeviljande myndigheten vid beviljandet av stödet ska kontrollera att företaget inte uppfyller definitionen av företag i svårigheter. Stödet ska vara transparent och i allmänhet ha en uppmuntrande effekt, vilket innebär att stöd ansöks innan den åtgärd som stöds inleds.

Det finns dessutom ingen förhandsanmälningskyldighet om stödet beviljas som stöd av mindre betydelse (kommissionens förordning (EU) 2023/2831, högst 300 000 euro under tre år), som stöd av mindre betydelse som beviljas företag som tillhandahåller tjänster av allmänt ekonomiskt intresse (kommissionens förordning (EU) 2023/2832, högst 750 000 euro under tre år) eller som stöd enligt kommissionens beslut om tillämpningen av artikel 106.2 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på statligt stöd i form av ersättning för allmännyttiga tjänster som beviljas vissa företag som fått i uppdrag att tillhandahålla tjänster av allmänt ekonomiskt intresse (SGEI), det vill säga stöd enligt kommissionens så kallade SGEI-beslut (2012/21/EU).

Inom jord- och skogsbruksministeriets förvaltningsområde finns det också särskilda bestämmelser om stöd av mindre betydelse. Sådana är:

- kommissionens förordning (EU) nr 1408/2013 om tillämpningen av artiklarna 107 och 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på stöd av mindre betydelse inom jordbrukssektorn och

- kommissionens förordning (EU) nr 717/2014 om tillämpningen av artiklarna 107 och 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på stöd av mindre betydelse inom fiskeri- och vattenbrukssektorn.

Den myndighet som beviljar stödet ansvarar för att bedöma om åtgärden innehåller stöd enligt EU:s bestämmelser om statligt stöd. Om det är fråga om statligt stöd ska myndigheten innan stödet verkställs utreda om det finns en grund för stödets godtagbarhet och vid behov följa det förfarande som lämpar sig för åtgärden.

De nationella domstolarna spelar utöver myndigheterna en central roll i tillämpningen av EU:s regler om statligt stöd, inbegripet återkrav av stöd som strider mot reglerna. Kommissionen har utfärdat ett tillkännagivande om nationella domstolars tillämpning av reglerna om statligt stöd (2021/C 305/01). Tillkännagivandet ger nationella domstolar praktisk information om tillämpningen av regler om statligt stöd på nationell nivå. I tillkännagivandet konstateras att genomförandet av systemet för kontroll av statligt stöd är en fråga för såväl kommissionen som de nationella domstolarna, eftersom deras respektive roller kompletterar varandra men är separata. Kommissionen har exklusiv behörighet att bedöma stödåtgärders förenlighet med den inre marknaden, men det är de nationella domstolarnas uppgift att skydda enskildas rättigheter vid en eventuell överträdelse av artikel 108.3 i EUF-fördraget.

2.4 Nationella regler om förfaringsätt

I lagen om tillämpning av vissa av Europeiska unionens bestämmelser om statligt stöd (300/2001) föreskrivs för närvarande om genomförande av både avbrott i utbetalningen av och återkrav av stöd enligt kommissionens beslut om återkrav i Finland. Det är således fråga om situationer där kommissionen har bedömt att stöd som beviljats av en myndighet i Finland är oförenligt med den inre marknaden och fattat beslut i ärendet. I sitt beslut identifierar kommissionen vanligtvis stödmottagarna och det stödbelopp som ska återkrävas, men det praktiska genomförandet av återkravet grundar sig på medlemsstatens nationella lagar och förfaranden som för Finlands del preciseras i lagen 300/2001.

Enligt 1 § i den gällande lagen 300/2001 är den myndighet som beviljat stödet skyldig att vidta genomförandeåtgärder i en situation där kommissionen har föreskrivit att stöd som inte är förenligt med den inre marknaden ska återkrävas. Om stödet beviljats av någon annan än en myndighet, ska verkställigheten skötas av den myndighet som ensam eller tillsammans med en annan myndighet utövar bestämmande inflytande över den sammanslutning som beviljat stödet. Om det utifrån kommissionens beslut inte är möjligt att specificera någon behörig myndighet, ansvarar arbets- och näringsministeriet för verkställigheten av beslutet. Finland har hittills under sin EU-medlemskap haft fyra beslut från kommissionen om återkrav av stöd (C-37/2004, Stöd till Componenta, EUT 2011 L 230/69; C-6/2008, Stöd till förmån för Ålands industrihus Ab, EUT 2012 L 125/33; SA.27420, Stöd till andelslaget Karjaportti, EUT 2013, L 12/1; SA.23324 och SA.33846, Stöd till Helsingfors Busstrafik Ab, EUT 2020, L 404, s. 10).

I lagen 300/2001 föreskrivs också om anmälningsförfarandet för statligt stöd och om arbets- och näringsministeriets rätt att få information om detta, skyldigheterna att offentliggöra uppgifter om statligt stöd och att iaktta öppenhet och kommissionens rätt att avlägga kontrollbesök hos företag. Enligt lagen 300/2001 lämnar arbets- och näringsministeriet anmälningar och uppgifter till kommissionen och tar emot begäranden om tilläggsuppgifter, interimistiska beslut och beslut som gäller anmälningar och uppgifter. Ministeriet lämnar också till kommissionen övervakningsuppgifter om godkända stödordningar och övriga upplysningar som kommissionen förutsätter i fråga om befintliga stöd. Myndigheterna och sammanslutningarna ska lämna de uppgifter som behövs för att upprätta rapporterna till

ministeriet. Ministeriet tar också emot kommissionens begäranden om information om klagomål och skickar dem till de berörda myndigheterna för svar samt skickar de mottagna svaren till kommissionen.

2.5 Återkrav av stöd som strider mot EU:s regler om statligt stöd enligt EU-rätten och ränta som tillämpas vid återkrav

Enligt artikel 108.3 i EUF-fördraget ska medlemsstaterna både underrätta Europeiska kommissionen om åtgärder förknippade med statligt stöd innan de genomförs och vänta på slutresultatet av kommissionens bedömning av det statliga stödet innan de anmälda åtgärderna genomförs. Om kommissionen efter ett formellt undersökningsförfarande anser att åtgärden gällande statligt stöd inte är förenlig med den inre marknaden, förutsätter kommissionen att medlemsstaten återkräver stödet från stödmottagaren (kommissionens beslut om återkrav). Medlemsstaten ska verkställa beslutet i enlighet med nationell lagstiftning, men inte tillämpa nationella bestämmelser om de förhindrar effektivt och omedelbart verkställande av kommissionens beslut om återkrav.

Syftet med återkravet är att återställa den situation som rådde före stödet på den inre marknaden. Efter att ha betalat tillbaka det stöd som strider mot reglerna med ränta, förlorar stödmottagaren den fördel som denne haft i förhållande till sina konkurrenter under den tid som stödet varit i bruk. En talan om ogiltigförklaring av ett beslut om återkrav som väckts vid unionens domstol ska inte hindra verkställighet (artikel 278 i EUF-fördraget). Unionens domstol kan dock på parts begäran besluta om uppskjutande av verkställigheten under den tid som rättegången pågår. Unionens domstol har i flera fall konstaterat att återkravet syftar till att återställa den situation som rådde på marknaden innan stödet beviljades (till exempel domen *Residex Capital IV*, C-275/10, EU:C:2011:814, punkterna 33 och 34 och domen *SNCF Mobilités v. kommissionen*, C-127/16, ECLI:EU:C:2018:165, punkt 104). Detta är nödvändigt för att upprätthålla den inre marknadsens jämlika verksamhetsförutsättningar.

Återkravet av stöd som strider mot EU:s regler om statligt stöd har i fråga om kommissionens återkravsbeslut varit rättsligt etablerat och medlemsstaterna har förfaringsätt för att genomföra de återkrav som besluten om återkrav förutsätter. I Finland grundar sig genomförandet av kommissionens beslut om återkrav på lagen om tillämpning av vissa av Europeiska unionens bestämmelser om statligt stöd. Den rättsliga situationen gällande tolkningen av artikel 108.3 i EUF-fördraget utvecklades dock under 2019 när det gäller stöd som strider mot EU:s regler om statligt stöd men för vilka kommissionen inte har gett ett beslut om återkrav. Unionens domstol gav då domen i målet *Eesti Pagar* (C-349/17, ECLI:EU:C:2019:172). Unionens domstol konstaterade i detta avgörande för första gången att artikel 108.3 i EUF-fördraget ska tolkas så att den ålägger nationella myndigheter att på eget initiativ återkräva stöd som de beviljat när de konstaterar att förutsättningarna för beviljande av statligt stöd inte har uppfyllts.

EU-domstolen konstaterade i målet *Eesti Pagar* att varje unionsbestämmelse som uppfyller villkoren för att ha direkt effekt gäller för samtliga myndigheter i medlemsstaterna (dom *Amia*, C-97/11, ECLI:EU:C:2012:306). Enligt EU-domstolens etablerade rättspraxis är både de nationella förvaltande myndigheterna och de nationella domstolar som har till uppgift att tillämpa bestämmelser i unionsrätten inom ramen för sin befogenhet skyldiga att säkerställa bestämmelsernas fulla effekt (domen *The Trustees of the BT Pension Scheme*, C-628/15, ECLI:EU:C:2017:687). Unionens domstol konstaterade i sammanfattningen av sitt avgörande i målet *Eesti Pagar* att artikel 108.3 i EUF-fördraget ska tolkas så att den ålägger nationella myndigheter (även andra än domstolar) att på eget initiativ återkräva stöd när de i efterhand konstaterar att förutsättningarna för beviljande av stöd inte har uppfyllts. Vidare ansåg unionens domstol att unionsrätten ska tolkas på så sätt att den omständigheten att en nationell myndighet

beviljar ett stöd inte kan ge upphov till berättigade förväntningar hos mottagaren av stödet på att detta är rättsenligt (skydd för berättigade förväntningar).

Unionens domstol tog i sitt avgörande också ställning till den ränta som ska betalas för den period under vilken stödet stridit mot reglerna. Stödmottagaren anses ha fått en otillbörlig fördel både i fråga om det beviljade stödet och för utebliven betalning av de räntor som stödmottagaren skulle ha betalat om denne hade tvingats låna stödbeloppet på marknaden under den tid rättsstridigheten varat. Enligt domstolens motivering kan stödmottagarens konkurrenssituation anses ha förbättrats i förhållande till andra aktörer på marknaden under denna tid (se, för ett liknande resonemang, domen CELF och ministre de la Culture et de la Communication, C-199/06, EU:C:2008:79, punkt 51) och en bestämmelse som uteslutande består i en skyldighet till återkrav utan ränta skulle inte ensam undanröja verkningarna av rättsstridigheten, eftersom åtgärden inte skulle återställa den tidigare situationen och inte heller helt undanröja konkurrenssnedvridningen (se, för ett liknande resonemang, domen CELF och ministre de la Culture et de la Communication, C-199/06, EU:C:2008:79, punkterna 52–54, och domen Residex Capital IV, C-275/10, EU:C:2011:814, punkterna 33 och 34). Enligt domstolen förutsätter artikel 108.3 i EUF-fördraget således att stödmottagaren i en återkravssituation åläggs att betala ränta för hela den period under vilken denne har erhållit stödet, med en räntesats som motsvarar den ränta som skulle ha tillämpats om vederbörande hade tvingats låna det aktuella stödbeloppet på marknaden.

I samband med arbetsgruppens arbete fattades det beslut om att säkerställa rättsläget gällande räntan från Europeiska kommissionen. Arbets- och näringsministeriet kontaktade kommissionen inofficiellt hösten 2023 och fick bekräftelse på att återkravsräntan inte kan fastställas med en schablonmässig beräkningsgrund. Enligt kommissionen ska den ränta som tillämpas vid återkrav motsvara den marknadsräntenivå som rådde vid tidpunkten för beviljandet av stödet. Samtidigt bekräftade kommissionen också att fast ränta kan tillämpas på stödåtgärder som finansierats helt eller delvis av EU.

I praktiken kan återkravsräntans marknadsmässighet granskas till exempel i ljuset av kommissionens anvisningar om fastställandet av lånens marknadsanpassning (Meddelande från kommissionen om en översyn av metoden för att fastställa referens- och diskonteringsräntor (2008/C 14/02)). I kommissionens anvisningar kan lånets marknadsanpassning fastställas genom att lägga till en marginal som är beroende av företagets kreditvärdighet och lånens säkerheter i den referensränta för statligt stöd som gällde vid tidpunkten då stödet beviljades (se tabellen nedan). Referensräntan för statligt stöd beräknas på basis av finansmarknadsräntorna (IBOR) för 12 månader och kommissionen uppdaterar räntan med jämna mellanrum på grundval av förändringar i räntenivån. Räntan uppdateras alltid när genomsnittsräntan under de tre föregående månaderna avviker med 15 procent från den gällande räntan. Uppgifter om referensräntor finns på Europeiska kommissionens webbplats https://competition-policy.ec.europa.eu/state-aid/legislation/reference-discount-rates-and-recovery-interest-rates/reference-and-discount-rates_en.

Tabell 1. Safe harbour-tillägg enligt kommissionens s.k. meddelande om referensränta för fastställande av lånets marknadsanpassning (Källa: Meddelande från kommissionen om en översyn av metoden för att fastställa referens- och diskonteringsräntor (2008/C 14/02))

Kreditvärdighet	Lånemarginaler som baspoäng (100 = 1 %), Säkerheter, förlustandel
-----------------	--

	Bra 30 %	Vanliga 31–59 %	Svaga > 60 %
Mycket bra (AAA-A)	60	75	100
Bra (BBB)	75	100	220
Tillfredsställande (BB)	100	220	400
Svag (B)	220	400	650
Dålig/Företag i ekonomiska svårigheter (CCC eller sämre)	400	650	1000

Till exempel i december 2023 var referensräntan för statligt stöd 3,64 procent. En marknadsmässig låneränta som beviljats ett företag med dålig kreditvärdighet och medelmåttiga säkerheter kan fastställas genom att lägga till en marginal på 6,5 procent i referensräntan. Den marknadsmässiga räntan uppgår således till 10,14 procent. Det bör beaktas att marknadsräntan enligt kommissionens anvisningar är utgångsvärdet för marknadsräntan. Kommissionen understryker dock i sitt tillkännagivande om begreppet stöd (2016/C 262/01, punkt 176) att en referensränta som fastställts på detta sätt endast är ett riktmärke.

2.6 Statsunderstödslagen

Statsunderstödslagen är en allmän lag som gäller behovsprövade statsunderstöd. I statsunderstödslagen ingår bestämmelser om grunderna och de allmänna förutsättningarna för beviljandet av statsunderstöd. Statsunderstödslagen innehåller dessutom bestämmelser om beviljande och utbetalning av statsunderstöd, användningen av statsunderstöd och övervakningen av den, återbetalning och återkrav av statsunderstöd samt rätt till information och utlämnande av uppgifter.

Med statsunderstöd avses enligt 1 § 1 mom. i statsunderstödslagen finansiering med karaktären av stöd som beviljas för att understöda en viss verksamhet eller ett visst projekt. Enligt 3 § 3 mom. i statsunderstödslagen ska som statsunderstöd inte betraktas ekonomisk förmån som beviljas i form av exempelvis lån, borgen, garanti eller skattelättnad. Statsunderstödslagen tillämpas på statsunderstöd som beviljas av ett anslag som tagits in i statsbudgeten eller av medel i en statlig fond utanför statsbudgeten.

Statsunderstöd kan beviljas i form av allmänt understöd eller specialunderstöd. Bestämmelser om de allmänna förutsättningarna för beviljande av statsunderstöd finns i 7 § i statsunderstödslagen. Enligt paragrafens 1 mom. kan statsunderstöd beviljas, om 1) det ändamål för vilket statsunderstöd söks är samhällligt godtagbart, 2) beviljandet av statsunderstöd är motiverat med avseende på de mål som satts för användningen av statsunderstödet, 3) beviljandet av statsunderstöd ska anses vara nödvändigt med beaktande av annat offentligt stöd som sökanden erhållit samt arten och omfattningen av det projekt eller den verksamhet som är

föremål för statsunderstödet, och om 4) beviljandet av statsunderstöd inte bedöms orsaka mer än ringa snedvridning av konkurrensen och verksamheten på marknaden i en stat som hör till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet.

Enligt 13 § 1 mom. i statsunderstödslagen får statsunderstöd användas endast för ändamål som överensstämmer med statsunderstödsbeslutet. Statsunderstödstagaren ska iaktta de villkor och begränsningar som uppställts i statsunderstödsbeslutet. Statsunderstödstagaren ska enligt 14 § 1 mom. i lagen lämna statsbidragsmyndigheten riktiga och tillräckliga uppgifter för övervakningen av att villkoren i statsunderstödsbeslutet iakttas. Enligt 2 mom. i paragrafen ska statsunderstödstagaren utan dröjsmål underrätta statsbidragsmyndigheten om en ändring som påverkar uppnåendet av ändamålet med statsunderstödet eller om någon annan ändring som inverkar på användningen av statsunderstödet.

Statsunderstödstagaren har en allmän skyldighet att betala tillbaka ett statsunderstöd eller en del av det som denne fått utan grund, på felaktiga grunder eller till för stort belopp. Enligt 20 § 1 mom. i statsunderstödslagen ska statsunderstödstagaren också betala tillbaka statsunderstödet eller en del av det, om det inte kan användas på det sätt som förutsätts i statsunderstödsbeslutet. Om det belopp som ska återbetalas är högst 100 euro, behöver det inte betalas tillbaka.

I 21 § i statsunderstödslagen föreskrivs det om statsbidragsmyndighetens skyldighet att återkräva statsunderstöd. Enligt paragrafen ska statsbidragsmyndigheten genom ett beslut bestämma att utbetalningen av statsunderstöd ska upphöra samt att statsunderstöd som redan betalats ut ska återkrävas, om statsunderstödstagaren i väsentlig grad har agerat felaktigt eller ohederligt vid ansökan om och användning av statsunderstödet. I 22 § i statsunderstödslagen föreskrivs det däremot om återkrav enligt prövning av statsunderstöd. Enligt paragrafen kan statsbidragsmyndigheten genom ett beslut bestämma att utbetalt statsunderstöd ska återkrävas enligt prövning vid väsentliga felaktigheter i genomförandet av ändamålet med statsunderstödet. Återkrav enligt prövning är möjligt också då statsunderstödstagaren har upphört med den verksamhet som varit föremål för statsunderstödet eller överlåtit den till någon annan eller egendomen säljs eller förstörs. Återkrav enligt prövning blir aktuellt också i vissa ändringssituationer där statsunderstödstagarens möjligheter att uppfylla förutsättningarna för ändamålsenlig användning av statsunderstöden äventyras.

Bestämmelser om ränta som ska fastställas för understöd som ska återkrävas finns i 24 § i statsunderstödslagen. Enligt paragrafen ska statsunderstödstagaren på det belopp som återbetalas eller återkrävs räknat från den dag då statsunderstödet betalades ut betala en årlig ränta enligt 3 § 2 mom. räntelagen (633/1982) ökad med tre procentenheter. Bestämmelser om dröjsmålsränta finns i 25 § i statsunderstödslagen. Enligt paragrafen ska på det återkrävda beloppet betalas en årlig dröjsmålsränta enligt den räntesats som avses i 4 § 1 mom. i räntelagen om beloppet inte betalas senast på den förfallodag som satts ut av statsbidragsmyndigheten.

Enligt 31 § i statsunderstödslagen tillämpas på statsbidragsmyndighetens rätt att få uppgifter från en annan myndighet vad som bestäms i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999, nedan *offentlighetslagen*). Statsbidragsmyndigheten har utan hinder av sekretessbestämmelserna rätt att av andra myndigheter få för skötseln av sina uppgifter nödvändiga upplysningar om 1) sökandens och mottagarens ekonomiska ställning, 2) sökandens och mottagarens offentliga stöd, 3) andra omständigheter som gäller sökanden och mottagaren och som är av väsentlig betydelse för säkerställandet av att statsunderstödslagen iakttas vid beviljandet och utbetalningen av statsunderstödet och vid övervakningen av dess användning.

2.7 Bedömning av nuläget

2.7.1 Inledning

Syftet med återkrav är att återställa situationen som rådde på den inre marknaden före stödet för att säkerställa jämlika konkurrensförhållanden på den inre marknaden. Den nationella lagstiftningen ska möjliggöra effektivt genomförande av återkravet för att garantera effektivt genomförande av EU-rätten. Artikel 108.3 i EUF-fördraget och rättspraxis i anslutning till den – i synnerhet EU-domstolens avgörande i målet *Eesti Pagar* – är direkt tillämplig EU-rätt som förpliktar medlemsstaterna. Den nationella lagstiftningen ska således vara förenlig med EU-rätten. Nationell lagstiftning kan säkerställa att myndigheterna har tydliga befogenheter och skyldighet att återkräva stöd som beviljats utan grund, och att förutsättningarna för återkravet har definierats noggrant i den nationella lagstiftningen.

Varken artikel 108.3 i EUF-fördraget eller *Eesti Pagar*-målet fastställer på vilket sätt återkravsförfarandet ska ordnas nationellt. Därför är det nödvändigt att nationellt föreskriva om förfaranden för återkrav av stöd som strider mot EU:s regler om statligt stöd i situationer där kommissionen inte har fattat ett separat beslut om återkrav.

Nationellt har det identifierats flera stödformer för vilka det inte finns entydiga bestämmelser om återkravsskyldighet. Dessa omfattar bland annat finansiella produkter som beviljats av finansiella institut och som innefattar element förknippade med statligt stöd, stöd som beviljats av kommuner samt lån och borgen som beviljats av staten. Dessutom har det konstaterats att den nationella reglering som gäller bestämmelserna om återkrav inte till alla delar är förenlig med *Eesti Pagar*-rättspraxis, till exempel när det gäller definitionen av stöd som strider mot reglerna, återkravsskyldigheten och den tillämpliga återkravsräntan. Till exempel enligt domen i målet *Eesti Pagar* ska återkravsräntan i nationella återkravssituationer fastställas på basis av den marknadsränta som gällde vid tidpunkten för beviljandet av stödet som strider mot reglerna. Därför är de avgöranden i den nationella lagstiftningen där återkravsräntan fastställs schablonmässigt utan granskning per stödmottagare i princip inte förenliga med *Eesti Pagar*-rättspraxis. Att fastställa återkravsräntan på ett schablonmässigt sätt, till exempel baserat på en viss referensränta och en fast marginal, kan leda till situationer där återkrav verkställs med en räntenivå som ur EU-rättens perspektiv är för låg — på ett sätt som inte återställer den konkurrenssituation som rådde före beviljandet av stödet.

2.7.2 Statligt stöd som beviljats av finansiella institut

2.7.2.1 Inledning

I princip tillämpas inte EU:s regler om statligt stöd på finansiella instrument som beviljats av EU, eftersom finansiella instrument inte anses uppfylla kriteriet statliga medel som omfattas av definitionen av statligt stöd. Samma utgångspunkt lämpar sig också på finansiering från Europeiska investeringsbanksgruppen (EIB, inkluderar Europeiska investeringsfonden). Det har dock identifierats att vissa finansiella instrument kan uppfylla kriteriet statligt medel genom finansieringsprogram som möjliggörs av Europeiska fonden för strategiska investeringar (Efsi). Tolkningen av kriteriet statliga medel etablerades i och med InvestEU-programmet, som är efterträdaren till Efsi. När den allmänna gruppundantagsförordningen (EU) nr 651/2014 reviderades 2021 (kommissionens förordning (EU) 2021/1237) lades de nya artiklarna 56 d, e och f till i kategorin av godtagbara stöd. Dessa artiklar gjorde det möjligt att bevilja statligt stöd kopplat till finansiella produkter som får stöd från InvestEU-fonden. Enligt förarbetena till gruppundantagsförordningen kan fondens finansiella produkter inbegripa medel som kontrolleras av medlemsstaterna, unionsmedel under delad förvaltning, bidrag som härrör från

faciliteten för återhämtning och resiliens, och andra bidrag från medlemsstaterna. Medlemsstaterna hade också möjlighet att bidra med en del av de unionsmedel som är föremål för delad förvaltning eller medel från faciliteten för återhämtning och resiliens till medlemsstatens komponent i EU-garantin inom ramen för InvestEU-fonden.

Möjligheten till stöd som uppfyller kriterierna för statligt stöd är inte begränsad till InvestEU-programmet, utan ett antagande om statligt stöd kan uppstå i all finansiering som kanaliseras via EU, när finansieringshelheten inbegriper medel som kontrolleras av nationella myndigheter (såsom medel från Europeiska regionala utvecklingsfonden). Utanför InvestEU-programmet ska stödet anmälas till kommissionen på förhand i enlighet med artikel 108.3 i EUF-fördraget eller så ska principerna för så kallat stöd av mindre betydelse följas (kommissionens förordning 2023/2831).

Möjligheten till statligt stöd i finansieringsprogrammen kan förverkligas när nationella medel eller medel från EU:s strukturfonder används som en del av finansieringspaketet i finansieringsavtal som gäller EU:s finansiella instrument (bland annat InvestEU). Ett exempel på detta är initiativprogrammet för små och medelstora företag (SMF-initiativet), som är Europeiska unionens och Europeiska investeringsbanksgruppens (EIB-gruppen) gemensamma finansiella instrument vars mål är att förbättra tillgången till finansiering för små och medelstora företag och främja ekonomisk tillväxt och sysselsättning. I Finland användes initiativet under åren 2016–2023 som en del av strukturfondsprogrammet. I SMF-initiativet användes medel från Europeiska regionala utvecklingsfonden för att garantera Europeiska investeringsfondens (EIF) eventuella kreditförluster ("first loss piece") som kunde realiseras av lån som finländska banker beviljade små och medelstora företag. Enligt kommissionen gjorde programmets garantiarrangemang det möjligt för bankerna att bevilja lån till små och medelstora företag till ett förmånligare pris än marknadspriset, varvid det är fråga om stöd i den mening som avses i artikel 107.1 i EUF-fördraget. EIF:s garanti täckte 50 procent av den realiserade risken för bankernas lån.

I Finland är för närvarande i kraft ett finansieringsprogram som förvaltas av EIB och som bedöms innefatta stöd i den mening som avses i artikel 107.1 i EUF-fördraget. Stödordningen är European Guarantee Fund. I denna ordning beviljas stöd av en privat finansieringsförmedlare (till exempel ett kreditinstitut). Statsunderstödslagen och annan nationell lagstiftning som reglerar understödsverksamheten tillämpas inte på stödordningen. Med stöd av den nuvarande lagstiftningen kan det inte identifieras någon återkravsreglering för stöd enligt ordningen eller den behöriga myndighet som genomför återkravet.

2.7.2.2 European Guarantee Fund

Det tillfälliga krishanteringsverktyget EU Covid-19 (Pan-European Guarantee Fund, EGF), som skapades och förvaltas av EIB, är en garantifond som inrättades våren 2020 och som har sammanlagt 24,4 miljarder euro i motgarantier från EU:s medlemsstater. Covid-19-garantifonden har i första hand skapats för små och medelstora företag för återhämtning från de ekonomiska konsekvenserna av coronapandemin och är en del av EU:s första coronastimulanspaket på 540 miljarder euro.

Med stöd från garantifonden kan EIB bevilja garantier och motgarantier till banker och nationella särskilda finansiella institut för att öka deras kreditgivning. Syftet med finansieringsarrangemanget är att uppnå hävstångseffekt för fondens medel och skapa ytterligare finansiering på upp till 200 miljarder euro på medlemsstaternas marknader. Den finansiering som beviljas genom garantifonden är reserverad endast för företag i de medlemsstater som deltar i den. EIB och det finansiella institutet undertecknar garantiavtalet

och i praktiken genomförs finansieringsarrangemanget för slutkunden via det nationella finansiella institutet.

EIB:s eventuella kreditförluster ersätts via garantifondens medlemsstatsspecifika garantier. Garantifonden ska bevilja EIB-gruppen proprieborgen samt oåterkalleliga och ovillkorliga garantier med tanke på förluster som kan orsakas av de transaktioner som beviljats av den och omfattas av garantin. Medlemsstaterna ansvarar i sista hand för alla förluster som realiserar i fonden i enlighet med sina andelar. Finlands andel är högst cirka 370 miljoner euro, eftersom den fastställs utifrån Finlands kapitalandel i EIB.

2.7.2.3 Initiativprogrammet för små och medelstora företag (The SME Initiative Finland)

Initiativprogrammet för små och medelstora företag (SMF-initiativet) var EIB:s finansiella instrument vars syfte var att främja finansieringen av små och medelstora företag genom att delvis täcka kreditinstitutens risk med lånegarantier. Utöver medel från de europeiska struktur- och investeringsfonderna som finansieras av medlemsstaterna finansierades SMF-initiativet av Europeiska unionen genom fonderna COSME och/eller Horisont 2020 samt EIB:s resurser. SMF-initiativet var i verksamhet i Bulgarien, Finland, Italien, Malta, Rumänien och Spanien.

Huvudsyftet med garantiprogrammet för att förbättra tillgången till finansiering för tillväxtföretag i Finland i enlighet med SMF-initiativet var att förbättra företagens tillgång till finansiering. Syftet var att öka de banklån som beviljas små och medelstora företag med hjälp av garantier. Finansieringen inriktades speciellt på nyetablerade, snabbväxande, internationaliseringsinriktade eller innovativa företag som annars kunde ha haft svårt att få finansiering. Banken erbjöd företagskunderna lånefinansiering med hjälp av programmets garanti enligt sin egen lånepolicy och med de prioriteringar som fastställts i programmet. Produkten delade garantirisken och dess villkor var förmånligare för kunden till exempel i form av en längre lånetid.

Programmet inleddes i september 2016 och finansieras av republiken Finland, Europeiska kommissionen och EIB-gruppen (dvs. Europeiska investeringsbanken och Europeiska investeringsfonden). EIF förvaltar programmet för olika finansiärers räkning. Finlands garantiprogram enligt SMF-initiativet var en del av Finlands och Europeiska kommissionens partnerskapsöverenskommelse för åren 2014–2020. Europeiska regionala utvecklingsfondens och den finska statens finansiering till programmet uppgick till 40 miljoner euro under åren 2016–2023. Utöver finansieringen av programmet riktades 35 miljoner euro tilläggsfinansiering från staten till lånegarantier från 2020 fram till slutet av 2023. Denna finansiering användes för att täcka bankernas eventuella kreditförluster, varav garantierna täckte 50 procent (utöver detta har Finnvera dessutom beviljat fyllnadsborgen på 30 procent för en del av lånen, vilket höjer den borgen som banken får till högst 80 procent av lånebeloppet).

2.7.3 Statligt stöd som beviljats av kommuner och välfärdsområden

En kommun kan under vissa förutsättningar stödja företagsverksamhet med stöd av kommunallagen (410/2015) och inom ramen för kommunens allmänna verksamhetsområde som avses i 7 § i kommunallagen. I rättspraxis och -litteratur har det ansetts att stödjande av företagsverksamhet hör till kommunens uppgifter endast i undantagssituationer och av motiverade skäl. EU:s regler om statligt stöd ändrar eller begränsar inte uppgifter som hör till kommunernas allmänna verksamhetsområde. Däremot begränsar de på vilka villkor och i vilken form kommunerna kan bevilja företag stöd. Vid beviljandet av stöd är kommunen den statliga stödmyndighet som ska säkerställa att regler om statligt stöd följs, det vill säga om en åtgärd som planeras av kommunen innehåller statligt stöd och, om så är fallet, under vilka

förutsättningar stödet kan beviljas inom ramen för regler om statligt stöd. I 129 § 4 mom. och 130 § 3 mom. i kommunallagen konstateras särskilt att kommunen ska beakta EU:s regler om statligt stöd när den beviljar lån, borgen eller annan säkerhet samt i samband med överlåtelse eller uthyrning av en fastighet som ägs av kommunen. Mängderna och inriktningen av de företagsstöd som kommunerna beviljat och som uppfyller förutsättningarna för statligt stöd har undersökts under granskningsperioden 2019–2021 i utredningen "Företagsstöd i finska kommuner" (Publikationsserie för statsrådets utrednings- och forskningsverksamhet 2023:5).

Bedömningen av om statligt stöd existerar och konstaterandet av att stödet strider mot regler om statligt stöd kan ske i kommunen innan ett beslut om beviljande av stöd fattas, efter att domstolen har upphävt ett beslut om stöd som fattats av kommunen eller efter att kommunen själv i efterhand har konstaterat att stödet som det beviljat strider mot reglerna om statligt stöd. Om kommunalbesvär där kommunens beslut hävdas strida mot EU:s regler om statligt stöd anförs om beslutet, ska förvaltningsdomstolen avgöra om kommunen på behörigt sätt har utrett om åtgärden i fråga innefattar statligt stöd och om stödet har beviljats i enlighet med reglerna om statligt stöd. Domstolen är bunden till de besvärsgrunder som den som anfört besväret har framfört i ärendet och kan inte utreda ärendet i större utsträckning än vad som har framförts i besväret. I de flesta fall där domstolen har upphävt ett stödbeslut som kommunen fattat har orsaken till upphävandet enligt domstolen varit kommunens bristfälliga eller otillräckliga utredning av om åtgärden kan ha innefattat statligt stöd. Därför har sådana beslut fattats enligt 135 § i kommunallagen i felaktig ordning.

Om domstolen upphäver ett stödbeslut som kommunen fattat och stödet ännu inte har betalats ut, får stödmottagaren inget stöd som grundar sig på beslutet i fråga och stödet behöver således inte återkrävas. Det är inte heller nödvändigt att återkräva stödet om kommunen vid den nya behandlingen av ärendet säkerställer att åtgärden i fråga antingen inte alls innehåller statligt stöd eller att stödet överensstämmer med reglerna om statligt stöd. Däremot kan det vara nödvändigt att återkräva stödet till exempel om kommunen redan har börjat genomföra stödåtgärden. Det är till viss del oklart till vilken del kommunallagen kan anses förplikta till återkrav av stöd som strider mot reglerna om statligt stöd och om återkrav överhuvudtaget kan genomföras med stöd av kommunallagen, eftersom kommunallagen inte innehåller separata bestämmelser om återkrav av stöd. Kommunallagen innehåller inte heller bestämmelser om till exempel räntan för återkrav eller återkravsförfaranden.

Även välfärdsområdena ska i sin verksamhet följa regler om statligt stöd, och i lagen om välfärdsområden (611/2021) finns liknande hänvisningar till reglerna om statligt stöd som i kommunallagen (134–135 § i lagen om välfärdsområden). Jämfört med kommunernas verksamhet är det i praktiken dock mindre sannolikt att välfärdsområdena anses bevilja statligt stöd i sin egen verksamhet, eftersom social- och hälsovården samt räddningsväsendet som hör till deras uppgifter i princip inte är ekonomisk verksamhet enligt EU-rätten. Dessutom har välfärdsområdena i enlighet med 6 § i lagen om välfärdsområden inte ett likadant obegränsat allmänt verksamhetsområde som kommunerna, utan de kan endast åta sig att sköta uppgifter som stöder deras lagstadgade uppgifter. Trots detta kan välfärdsområdenas åtgärder i vissa situationer uppfylla kriterierna för statligt stöd, särskilt när de hyr fastigheter eller agerar på annat sätt på marknaden. Sålunda gäller det som konstaterats om kommuner även välfärdsområden, deras stödbeslut och återkrav av stöd som strider mot reglerna om statligt stöd.

2.7.4 Förhållandet mellan återkrav enligt statsunderstödslagen och annan lagstiftning om företagsstöd och EU:s regler om statligt stöd

I 21 § i statsunderstödslagen föreskrivs det om statsbidragsmyndighetens skyldighet att återkräva statsunderstöd. Enligt paragrafen ska statsbidragsmyndigheten genom ett beslut

bestämma att utbetalningen av statsunderstöd ska upphöra samt att statsunderstöd som redan betalats ut ska återkrävas, om statsunderstödstagaren i väsentlig grad har agerat felaktigt eller ohederligt vid ansökan om och användning av statsunderstödet. Bestämmelser om återkrav av statsunderstöd enligt prövning finns i 22 § i statsunderstödslagen. Enligt paragrafen kan statsbidragsmyndigheten genom ett beslut bestämma att utbetalt statsunderstöd ska återkrävas enligt prövning vid väsentliga felaktigheter i genomförandet av ändamålet med statsunderstödet. Återkrav enligt prövning är möjligt också då statsunderstödstagaren har upphört med den verksamhet som varit föremål för statsunderstödet eller överlåtit den till någon annan eller egendomen säljs eller förstörs. Återkrav enligt prövning kommer också i fråga om det förutsätts i Europeiska unionens lagstiftning. Enligt 24 § i statsunderstödslagen ska statsunderstödstagaren på det belopp som återbetalas eller återkrävs räknat från den dag då statsunderstödet betalades ut betala en årlig ränta enligt 3 § 2 mom. i räntelagen (633/1982) ökad med tre procentenheter.

I statsunderstödslagen finns återkravssituationer enligt EU-rätten uppräknade i 22 § i lagen, där det föreskrivs om återkrav enligt prövning av statsunderstöd. I motiveringen till regeringens proposition till statsunderstödslagen har det dock konstaterats att statsbidragsmyndigheten har med stöd av EU-lagstiftningen skyldighet att upphöra med utbetalningen av statsunderstödet och återkräva det utbetalda statsunderstödet (RP 63/2001 rd, s. 61). Situationer enligt EU:s regler om statligt stöd är förpliktande för de nationella myndigheterna och de nationella myndigheterna kan inte utöva prövningsrätt i genomförandet av återkrav. Således kan behovsprövningen för återkrav enligt 22 § i statsunderstödslagen i princip inte anses vara förenlig med den ovillkorliga återkravsskyldighet som följer av EU-rätten.

Bestämmelsen i 24 § i den nuvarande statsunderstödslagen (688/2001) om den ränta som tillämpas på återkrav är också problematisk ur EU-rättens synvinkel. Enligt bestämmelsen ska statsunderstödstagaren på det belopp som återbetalas eller återkrävs, betala en årlig ränta enligt 3 § 2 mom. räntelagen (633/1982) ökad med tre procentenheter, räknat från den dag då statsunderstödet betalades ut.

Enligt EU-domstolens dom i målet Eesti Pagar (C-349/17) förutsätter artikel 108.3 i EUF-fördraget att mottagare av stöd som strider mot reglerna är skyldiga att betala ränta för hela den period som stödet har stått till stödmottagarens förfogande. Räntesatsen ska motsvara den marknadsränta som stödmottagaren i fråga skulle ha varit tvungen att betala om denne hade finansierat stödbeloppet på marknadsmässiga villkor vid tidpunkten i fråga.

Räntesatsen enligt 24 § i statsunderstödslagen fastställs schablonmässigt och tar inte hänsyn till stödmottagarens individuella ekonomiska situation eller fluktuationerna i marknadsräntan. Till exempel i december 2023 var återkravsräntan totalt 7 procent (4 % referensränta + 3 procentenheter), medan räntan i december 2022 var 3 procent (0 % referensränta + 3 procentenheter). En sådan enhetlig räntesats uppfyller inte i alla situationer minimiräntenivån enligt domen i Eesti Pagar-målet, i synnerhet när stödmottagarens ekonomiska situation är svag och marknadsmässig finansiering skulle ha varit klart dyrare. Således uppfyller räntesatsen enligt 24 § i statsunderstödslagen sannolikt inte i alla situationer minimiräntenivån enligt domen i Eesti Pagar-målet, och i synnerhet inte i situationer där företagets ekonomiska situation är svag.

Den tillämpliga referensräntan enligt räntelagen är å sin sida inte förenlig med EU-rättens krav på marknadsmässighet eftersom den inte beaktar plötsliga och betydande variationer i räntenivån utan följer marknadsräntorna med betydande fördröjning. Referensräntan enligt räntelagen tillämpas i praktiken alltid för sex månader åt gången.

En situation som liknar statsunderstödslagen kan också observeras i annan nationell lagstiftning på grundval av vilken stöd enligt EU:s regler om statligt stöd kan beviljas. Det har i allmänhet konstaterats att speciallagar i regel inte beskriver närmare i vilka situationer stöd har beviljats i strid med EU:s regler om statligt stöd och att lagstiftningen inte innehåller någon skyldighet att återkräva stöd som strider mot EU:s regler om statligt stöd. Dessutom kan lagarna fastställa återkravsräntan genom en fast lösning som gäller för alla (till exempel räntelagen med ett visst tillägg). Som nämnts uppfyller denna räntenivå sannolikt inte i alla situationer minimiräntenivån enligt domen i Eesti Pagar-målet, i synnerhet i situationer där företagets ekonomiska situation är svag.

I den nuvarande statsunderstödslagen och i vissa speciallagar föreskrivs också om möjligheten att lindra återkravet. Detta innebär att myndigheten under vissa omständigheter kan besluta att inte återkräva stödet till någon del eller att återkräva det delvis.

Med tanke på EU:s regler om statligt stöd är ett sådant nationellt förfarande inte förenligt med artikel 108.3 i EUF-fördraget och rättspraxis som gäller den, i synnerhet domen i målet Eesti Pagar (C-349/17). Enligt unionsrätten ska stöd som strider mot reglerna återkrävas i sin helhet, och medlemsstaterna har inte prövningsrätt att avstå från återkravet, såvida det inte är fråga om en situation där återkravet uppenbart strider mot unionens allmänna rättsprinciper.

Därför är det nödvändigt att bedöma bestämmelserna om jämkning i den nationella lagstiftningen för att säkerställa att de inte hindrar effektivt genomförande av EU-rätten och återkrav av olagliga stöd i situationer där kommissionen inte har fattat ett separat beslut om återkrav.

3 Målsättning

Syftet med regeringens proposition är att noggrant föreskriva om skyldigheten och förfarandena som gäller återkrav av statligt stöd som strider mot EU:s regler om statligt stöd. Målet är att på så sätt säkerställa att de nationella myndigheterna kan verkställa EU-rättens krav på återkrav av stöd som strider mot reglerna. Ett förslag till återkravsskyldighet och tillhörande förutsättningar enligt regeringens proposition behövs för att klargöra skyldigheterna enligt EU-rätten och utse behöriga myndigheter.

4 Förslagen och deras konsekvenser

4.1 De viktigaste förslagen

I regeringens proposition föreskrivs i detalj om återkrav av statligt stöd som strider mot EU:s regler om statligt stöd. I propositionen föreslås det att det stiftas en ny lag som motsvarar unionsrättens krav på återkrav av stöd som strider mot EU:s regler om statligt stöd. Bakgrunden till förslaget är artikel 108.3 i EUF-fördraget och unionens domstols dom Eesti Pagar om dess tolkning.

Vid tillämpningen av artikel 108.3 i EUF-fördraget har medlemsstaterna ett begränsat nationellt handlingsutrymme som i första hand avser hur aktivt stödmyndigheterna ska övervaka stödmottagarnas verksamhet och säkerställa att reglerna följs. Med stöd av Eesti Pagar-domen har medlemsstaterna prövningsrätt i fråga om hur de nationellt ordnar återkrav av stöd som strider mot reglerna. Denna prövningsrätt är dock inte obegränsad, utan medlemsstaterna måste följa de ramvillkor som fastställts i domen och som säkerställer effektivt genomförande av EU-rätten.

Den nationella lagstiftningen ska alltså möjliggöra återkrav på eget initiativ även i situationer där kommissionen inte har fattat ett separat beslut om återkrav. Detta förutsätter tydliga och exakta bestämmelser om myndigheternas befogenheter och förfarandesätt vid behandlingen av stöd som strider mot reglerna.

I regeringens proposition föreskrivs att i enlighet med EU-rättens princip om företräde ska villkoren för återkrav som följer av unionsrätten tillämpas när det gäller återkrav av stöd som strider mot EU:s regler om statligt stöd. Paragrafer som gäller återkravsskyldighet, undantag från återkrav och återkravsränta har företräde framför annan nationell lagstiftning. Därutöver fastställs närmare i lagen de situationer där det är fråga om stöd som strider mot EU:s regler om statligt stöd. Det är fråga om en ny lag, men bestämmelserna i den gällande lagen (300/2001) överförs till den nya lagen som sådana. När det gäller de gällande paragraferna är det endast fråga om en teknisk ändring, och en ändring av de gällande paragraferna i lagen 300/2001 anses inte ha några konsekvenser med tanke på tillämpningen av bestämmelserna.

För att säkerställa ett effektivt genomförande av EU-rätten är det nödvändigt att föreskriva om förutsättningarna för återkrav som följer av EU-rätten. Det kan i dag finnas nationella bestämmelser om återkrav som avviker från EU-rätten. Genom att föreskriva det föreslagna återkravsförfarandet som förpliktande till nämnda delar säkerställs det att stödmyndigheterna vid återkrav av stöd som strider mot EU:s regler om statligt stöd tillämpar villkoren enligt EU-rätten på ett enhetligt sätt. Att tillämpa paragraferna i fråga i första hand är sålunda motiverat också med tanke på säkerställandet av lika behandling av stödmottagarna och stödmyndigheterna. På återkrav av stöd som strider mot EU:s regler om statligt stöd kan till andra delar än de som föreslås i propositionen tillämpas annan lagstiftning. Till exempel i fråga om statsunderstöd tillämpas fortfarande i regel statsunderstödslagen och avvikelser från statsunderstödslagen görs endast till de delar som föreskrivs i propositionen. Lagen ingriper till exempel inte i rätten till återbetalning enligt 20 § i statsunderstödslagen. Den återkravsskyldighet som föreslås i regeringens proposition kompletterar på så sätt återkravssituationer i annan lagstiftning och till andra delar än vad som föreskrivs tillämpas även i fortsättningen förfaranden som föreskrivs i annan lagstiftning.

I propositionen föreslås också att ett nytt 2 mom. läggs till i 21 § i statsunderstödslagen, enligt vilket det i den föreslagna lagen föreskrivs om återkrav av statsunderstöd som beviljats i strid med Europeiska unionens regler om statligt stöd. Även i kommunallagen och lagen om välfärdsområden ska läggas till bestämmelser om hänvisning till den föreslagna nya lagen och till att det i den föreslagna lagen föreskrivs om återkrav av stöd som strider mot reglerna om statligt stöd.

4.2 De huvudsakliga konsekvenserna

4.2.1 Inledning

Statligt stöd kan i enlighet med artikel 107.1 i EUF-fördraget beviljas i Finland av statsmyndigheter, av lokala myndigheter och i vissa särskilda situationer också av finansiella institut och av bolag som ägs och kontrolleras av offentliga samfund. Det finns ingen exakt information om det totala beloppet statligt stöd som beviljats av olika aktörer i Finland, eftersom det i Finland inte finns någon allmän skyldighet att rapportera statligt stöd.

4.2.2 Konsekvenser för statsmyndigheter

Den offentliga informationstjänsten "registret över företagsstöd" innehåller uppgifter om de stöd som beviljats och betalats ut av statliga stödmyndigheter och sammanslutningar och

stiftelser som på myndigheternas vägnar beviljar stöd. Den innehåller information om direkta stöd, stöd som återbetalas och skattestöd som uppfyller förutsättningarna enligt EU:s regler om statligt stöd. Sådana är också stöd av mindre betydelse och SGEI-stöd enligt kommissionens förordningar. Registret innehåller dock inte stöd som beviljats av kommuner och finansiella institut eller stöd för primärproduktion inom jord- och skogsbruket och fiskeristöd. Statistikcentralen använder uppgifter enligt registret över företagsstöd, och enligt statistikcentralen betalades 908 miljoner euro i direkt företagsstöd år 2024 och samma år beviljades 1,1 miljarder euro i direkt företagsstöd. Samma år beviljades lån till ett belopp på 295 miljoner euro och borgen till ett belopp på 2,9 miljarder euro. År 2024 fick 14 624 företag företagsstöd. (Statistik över företagsstöd 2024).

Kommissionens resultattavla för statligt stöd innehåller uppgifter om stöd som medlemsstaterna beviljat inom olika branscher. Utifrån resultattavlan är det också möjligt att bedöma stödbeloppen inom jord- och skogsbruksbranschen, vars uppgifter inte finns tillgängliga i registret över företagsstöd. Enligt resultattavlan som publicerades våren 2022 har Finland under åren 2011–2021 utifrån gruppundantagsförordningen för jordbruks- och skogsbrukssektorn och landsbygdsområden beviljat statligt stöd på 400 miljoner euro (Europeiska kommissionen, State aid Scoreboard 2022).

I samband med beredningen av regeringens proposition utreddes det från arbetsgruppens medlemmar det årliga antalet återkrav av stöd som stridit mot EU:s regler om statligt stöd inom olika förvaltningsområden. Allmänt kan det konstateras att uppgifterna om antalet återkravsfall är ganska bristfälliga i Finland och att det inte finns någon omfattande statistik, eftersom återkraven inte omfattas av registreringskyldigheten som gäller beviljande och utbetalning av stöd.

En enkät som riktades till arbetsgruppens representanter visade att majoriteten av återkraven av stöd som beviljats av staten grundade sig på nationella grunder för återkrav. I dessa situationer var orsaken till att stödet återkrävdes med andra ord inte att stödet stred mot EU:s regler om statligt stöd. En typisk situation var till exempel att stödmottagaren hade angett felaktiga eller vilseledande uppgifter i sin stödansökan.

Enligt de uppgifter som erhållits återkräver statsmyndigheter årligen endast ett mycket begränsat antal stöd på grund av att stödet strider mot EU:s regler om statligt stöd – i färre än tio fall per år. På grundval av detta kan det bedömas att de föreslagna ändringarnas inverkan på statsmyndigheternas arbetsmängd förblir liten och att återkravsskyldigheten enligt den nya lagen sannolikt endast tillämpas i några fall per år.

De föreslagna ändringarna förutsätter att den myndighet som beviljar stödet kan identifiera situationer där stödet strider mot EU:s regler om statligt stöd och vidta nödvändiga åtgärder för att återkräva stödet. Lagen föreskriver dock inte närmare om hur aktivt en myndighet ska följa stödets överensstämmelse med EU-rätten. Eftersom medlemsstaterna har nationell prövningsrätt när det gäller tillämpningen av övervakningen av återkravsskyldigheten enligt artikel 108.3 i EUF-fördraget, krävs det av myndigheterna ingen kontinuerlig eller detaljerad övervakning, utan de kan själva bestämma hur aktivt de övervakar stödmottagarnas verksamhet och säkerställer iakttagandet av reglerna.

I nuläget förpliktar 15 § i statsunderstödslagen statsbidragsmyndigheten att se till att övervakningen av understödet är ändamålsenlig och tillräcklig. Dessutom förutsätter 21 § 2 mom. i grundlagen och 44 § i förvaltningslagen att det i myndighetens beslut framgår dess motiveringar och centrala rättsprinciper, såsom rätten att bli hörd och rätten att söka ändring. Därför måste myndigheten redan i dag specificera i sitt återkravsbeslut om beslutet grundar sig

på nationella återkravsgrunder eller på ett brott mot EU:s regler om statligt stöd. De föreslagna ändringarna bedöms således inte medföra betydande extra arbete för de myndigheter som beviljar stöd enligt EU:s regler om statligt stöd.

Det fallspecifika fastställandet av återkravsräntan som föreslås i regeringens proposition kan bedömas öka den administrativa bördan något för de myndigheter som beviljar stöd. Fastställandet från fall till fall kan bli ett administrativt tyngre alternativ jämfört med schablonmässigt fastställande av ränta som grundar sig till exempel på räntelagen. EU-rätten och den nationella lagstiftningen förutsätter dock inte att återkravsräntan fastställs i förväg innan stödet beviljas. Granskat som en helhet kan förslagens konsekvenser för myndigheternas arbetsmängd på grund av detta bedömas vara små, eftersom det fallspecifika fastställandet av räntan begränsas till de sannolikt mycket få situationer där det agerats i strid med EU:s regler om statligt stöd. Den administrativa bördan minskas också av att det är möjligt att fastställa återkravsräntan på ett förenklat sätt genom att följa till exempel en på förhand definierad minimiräntenivå.

Den arbetsmängd som förslaget eventuellt medför för förvaltningsdomstolarna kan uppskattas vara liten. Uppskattningsvis kommer det årligen att fattas endast några återkravsbeslut, så antalet besvär som styrs till domstolar förblir också sannolikt litet. Det bör dock beaktas att återkravsbeslut fattas av olika myndigheter som kan ha varierande bakgrundskompetens inom EU:s regler om statligt stöd. Därför kan ärenden som inkommer till domstolarna ha ett flerdimensionellt innehåll och förutsätta grundlig kännedom om principerna om och tillämpningspraxisen i rätten som gäller statligt stöd.

Ändringar som gäller återkravsräntan kan till viss del medföra behov av att anpassa informationssystemen.

4.2.3 Konsekvenser för kommunerna och välfärdsområdena

Det finns ingen exakt statistik om det totala antalet stöd som beviljats av kommuner och som uppfyller förutsättningarna i EU:s regler om statligt stöd, eftersom den nationella rapporterings- eller statistikförpliktelsen inte gäller kommunerna. Propositionen anses inte egentligen öka kommunernas uppgifter jämfört med nuläget, eftersom kommunerna redan är skyldiga att följa EU:s regler om statligt stöd när de beviljar stöd, och detta inkluderar i princip även skyldigheten att återkräva stöd som beviljats i strid med reglerna.

Eftersom kommunallagen dock inte innehåller någon separat bestämmelse som förpliktar till återkrav i situationer som strider mot EU:s regler om statligt stöd, tydliggör den föreslagna lagen kommunernas skyldigheter och ökar medvetenheten om återkravsskyldigheten. Detta kan leda till att i kommunerna fattas fler återkravsbeslut än i dag. Det föreslås att i kommunallagen införs en uttrycklig hänvisningsbestämmelse till den nya lagen gällande återkrav av stöd som strider mot reglerna om statligt stöd, vilket också ökar medvetenheten.

Dessutom kan fastställandet av återkravsräntan från fall till fall öka kommunernas administrativa arbete något jämfört med nuläget. Även denna skyldighet grundar sig dock i sista hand på EU-rätten.

Propositionen tydliggör kommunernas verksamhet till den del att den föreslagna nya lagen innehåller uttryckliga bestämmelser om återkrav av statligt stöd som strider mot EU:s regler om statligt stöd. Då återkrävs stödet enligt den föreslagna lagen och sökandet av ändring i kommunens beslut om återkrav sker som förvaltningsbesvär i stället för kommunalbesvär. I sådana fall kan endast de berörda parterna anföra besvär. Om det är fråga om en situation där

förvaltningsdomstolen upphäver ett beslut som kommunen fattat på grund av att kommunen före beslutsfattandet inte på ett tillräckligt sätt har utrett förekomsten av statligt stöd som eventuellt ingår i åtgärden, är orsaken till upphävandet i princip ett förfarandefel och inte beviljande av statligt stöd som strider mot reglerna. Då ska kommunen utreda förekomsten av eventuellt statligt stöd som strider mot reglerna. Den föreslagna lagen kan tillämpas till exempel om kommunen i själva verket konstaterats ha beviljat statligt stöd som strider mot reglerna och kommunen redan har inlett genomförandet av stödåtgärden. Beslut som fattas med stöd av kommunallagen ska även i fortsättningen överklagas enligt de förfaranden för ändringssökande som föreskrivs i kommunallagen.

Det som gäller kommunerna gäller även välfärdsområden som i likhet med kommunerna kan bevilja statligt stöd som uppfyller kriterierna för statligt stöd och som då måste följa EU:s regler om statligt stöd och även återkräva stöd som strider mot EU:s regler om statligt stöd från stödmottagarna. På grund av att välfärdsområdenas uppgiftsområde skiljer sig från kommunernas uppgiftsområde, kan det dock uppskattas att välfärdsområdena beviljar stöd som uppfyller EU:s kriterier för statligt stöd mer sällan än kommunerna. Därför kommer den föreslagna lagen sannolikt att tillämpas i deras verksamhet i färre fall än i kommunerna.

4.2.4 Konsekvenser för företagen

Återkrav enligt regeringens proposition av stöd som strider mot EU:s regler om statligt stöd främjar marknads funktion både i Finland och på den inre marknaden. Stöd som strider mot EU:s regler om statligt stöd kan ha betydande negativa effekter på marknaden: de kan till exempel öka mängden hinder för inträde i branschen och påverka incitamenten för investeringar och konkurrens. I EU:s regler om statligt stöd är det till exempel i princip förbjudet att bevilja stöd till företag i svårigheter, eftersom stöd till olönsamma företag i hög grad snedvrider konkurrensen och försämrar också produktivitetstillväxten i ekonomin. Återkrav betraktas inte enligt EU-rätten som en sanktion mot ett företag som fått stöd som strider mot reglerna, utan syftet med att återkräva stödet med ränta är att återställa marknadssituationen som rådde före beviljandet av stödet. Detta kan anses vara nödvändigt för att upprätthålla den inre marknads jämlika verksamhetsförutsättningar. Återkrav av stöd som strider mot reglerna främjar av motsvarande skäl också konkurrenskraften på den inhemska marknaden och marknads funktion.

För enskilda företag kan konsekvenserna däremot vara mycket betydande. Om det i efterhand upptäcks att ett beviljat stöd strider mot EU:s regler om statligt stöd och stödet återkrävs med ränta i enlighet med EU-rätten, kan företagets ekonomiska situation förändras avsevärt. De största enskilda företagsstöden som beviljats i Finland uppgår till tiotals miljoner euro och i undantagsfall till och med till hundratals miljoner euro. Därför kan återkrav av stöd vara av mycket stor betydelse för företagets verksamhetsförutsättningar.

Förslaget möjliggör också återkrav av stöd som beviljats av kreditinstitut och som strider mot EU:s regler om statligt stöd. I princip uppskattas antalet situationer där stöd som beviljats av kreditinstitut återkrävs vara mycket litet. Uppskattningsvis inträffar de inte årligen, utan högst med några års mellanrum som enskilda fall. Konsekvenserna förblir sålunda små och enligt bedömningen riktas de eventuella effekterna på en ökning av återkravsmyndighetens arbetsmängd. Enligt bedömningen har eventuella återkrav ingen betydande inverkan på kreditinstitutens arbetsmängd.

5 Alternativa handlingsvägar

Återkrav av statligt stöd innebär betydande utövning av offentlig makt i den mening som avses i 124 § i grundlagen. Sådan befogenhet kan inte överföras utanför myndighetsverksamheten. Dessutom förutsätter 2 § 3 mom. i grundlagen att utövning av offentlig makt bygger på lag. Av dessa skäl ska återkrav regleras uttryckligen i lag. Enbart reglering på lägre nivå eller administrativa anvisningar erbjuder inte en tillräcklig rättslig grund för genomförandet av återkravsåtgärder.

Eftersom artikel 108.3 i EUF-fördraget tillämpas direkt som bakgrund till den föreslagna nationella lagstiftningen, undersökte arbetsgruppen som ett alternativ införlivandet av ramvillkoren i domen Eesti Pagar-målet i den nationella lagstiftningen om företagsstöd. I Finland grundar sig beviljandet av företagsstöd på flera förordningar av statsrådet och speciallagar som utfärdats med stöd av statsunderstödslagen, medan kommunerna beviljar stöd enligt kommunallagen.

I detta alternativvillkor uppdateras den befintliga lagstiftningen så att den motsvarar EU-rättens ramvillkor. Detta tillvägagångssätt eliminerar dock inte problemet med att en del av återkravssituationerna – till exempel när det gäller finansiella institut – fortfarande skulle vara utan nationell rättslig grund. Dessutom skulle genomförandet av alternativet förutsätta att alla lagar och förordningar som reglerar ekonomisk verksamhet identifieras, granskas och uppdateras, vilket skulle sannolikt innebära reform av tiotals lagar och förordningar.

I nuläget finns det tecken på att rättspraxis enligt Eesti Pagar-domen inte till alla delar har beaktats varken i statsunderstödslagen eller i annan EU-lagstiftning om statligt stöd. Utmaningen med detta alternativ är också att hålla lagstiftningen uppdaterad om det sker ändringar i EU-rätten. Dessutom tryggar detta alternativ i princip inte ett effektivt genomförande av EU-rätten och garanterar inte en jämlik behandling av stödmottagarna och stödmyndigheterna.

Som ett annat genomförandealternativ bedömde arbetsgruppen också möjligheten att utöver de centrala ramvillkoren i EU-rätten även föreskriva horisontellt i den föreslagna lagen om själva återkravsförfarandet och tillhörande rätt att få och granska uppgifter för de situationer där det är fråga om återkrav av stöd som strider mot EU:s regler om statligt stöd. I detta alternativ skulle återkravet av stöd som strider mot EU:s regler om statligt stöd grunda sig till alla delar på en och samma lag utan paragrafspecifika undantag. Alternativet i fråga beaktar dock inte de stödspecifika särdrag som finns i annan speciallagstiftning, till exempel mer omfattande förfaranden för återkrav, tillgång till information och kontroll. Domen i Eesti Pagar-målet tar inte heller ställning till själva förfarandet som en process, så EU-rätten medför inte skyldigheter när det gäller arrangemanget av återkrav.

Av dessa skäl föreslås det i propositionen att den föreslagna lagen i första hand tillämpas på återkrav av stöd som strider mot EU:s regler om statligt stöd endast i fråga om de centrala ramvillkoren för EU:s regler om statligt stöd. Paragrafer som gäller återkravsskyldighet, undantag från återkrav och återkravsränta har företräde framför annan speciallagstiftning. Därutöver fastställs i förslaget de situationer där det är fråga om stöd som strider mot EU:s regler om statligt stöd. Till andra delar kan annan speciallagstiftning tillämpas på återkrav av stöd som strider mot EU:s regler om statligt stöd. Genom den föreslagna lagstiftningslösningen säkerställs det att stödmyndigheterna vid återkrav av stöd som strider mot EU:s regler om statligt stöd tillämpar villkoren enligt EU-rätten på ett enhetligt sätt. Det föreslagna lösningsalternativet säkerställer dessutom tillräckligt handlingsutrymme för de myndigheter som beviljar stöd när det gäller faktorer som anknyter till återkrav och som inte är ovillkorliga

krav i EU-rätten. Förslaget kan inte till alla delar helt säkerställa att Finlands lagstiftning om företagsstöd är förenlig med EU:s regler om statligt stöd när det gäller återkrav. Till exempel skulle frågeställningen gällande jämkning av återkravet fortfarande vara öppen.

6 Lagstiftning i utlandet

EUF-fördraget och unionens rättspraxis i Eesti Pagar- domen är lika förpliktande för alla medlemsstater. Frågan om återkrav av stöd som strider mot EU:s regler om statligt stöd gäller således hela unionen. En del medlemsstater har föreskrivit eller håller på att föreskriva motsvarande lagstiftning om återkrav av stöd som strider mot EU:s regler om statligt stöd som i propositionen. Återkrav på eget initiativ av statligt stöd som strider mot EU:s regler om statligt stöd är möjligt utifrån nationell lagstiftning åtminstone i Tyskland, Sverige, Lettland, Litauen, Estland, Nederländerna och Slovakien. Norge har som EFTA-land även stiftat en nationell lag enligt domen i Eesti Pagar-målet.

I princip fastställer lagarna skyldigheten att återkräva stöd som strider mot EU:s regler om statligt stöd och i vissa lagar fastställs också återkravsräntan och preskriptionstiden. Lagarna i Estland, Lettland och Litauen har trätt i kraft efter Eesti Pagar- domen och de har stiftats i enlighet med Eesti Pagar-rättspraxis.

När det gäller återkravsräntan har förfarandet varierat i olika länder. I Tyskland är återkravsräntan fem procentenheter plus den årliga referensräntan; i Estland, Lettland och Litauen används en återkravsränta som fastställts av kommissionen, medan det i Sverige och Norge inte finns någon lagstiftning om den ränta som tillämpas på återkrav.

7 Remissvar

7.1 Inledning

Utlåtanden om propositionsutkastet begärdes under tiden 12.3–23.4.2024. Begäran om utlåtande skickades till vissa utsedda organisationer. Dessutom publicerades begäran om utlåtande i tjänsten utlåtande.fi där vem som helst hade möjlighet att avge ett utlåtande om propositionsutkastet. Sammanlagt 35 remissvar lämnades in.

Det har utarbetats ett sammandrag av remissvaren, där deras viktigaste innehåll och relevanta synpunkter beskrivs. Remissvaren och sammandraget finns tillgängliga i den offentliga tjänsten på adressen <https://tem.fi/sv/projekt?tunnus=TEM065:00/2023>. I remissvaren behandlades mångsidigt allmänna och särskilda synpunkter som gäller regeringens proposition och återkrav av statligt stöd som strider mot EU:s regler om statligt stöd. I propositionen har gjorts ändringar i sak, kompletteringar och preciseringar samt tekniska korrigeringar på grundval av remissvaren.

Utgående från remissvaren har utkastets mål allmänt ansetts vara viktiga och positiva; det har ansetts viktigt att tydliggöra det nuvarande nationella rättsläget. De synpunkter som fåtts på begäran om utlåtande beskrivs närmare nedan enligt ärendegrupp.

7.2 Den föreslagna lagens förhållande till annan lagstiftning

I remissvaren lyftes fram oklarheter om den föreslagna lagens förhållande till den övriga lagstiftningen. I remissvaren önskades att själva bestämmelsen och specialmotiveringen förtydligas. I remissvaren betonades att myndigheterna ska vara medvetna om att den föreslagna lagen tillämpas endast i de situationer som särskilt nämns i bestämmelsen.

Utgående från remissvaren har det i den föreslagna lagen lagts till bestämmelser som tydliggör speciallagars och allmänna lagars förhållande till den föreslagna lagen. På grundval av remissvaren har också en beskrivning av tillämpningsområdet och återkravets förhållande till annan nationell reglering lagts till i motiveringstexten. Dessa tillägg har ansetts främja en bättre förståelse av den föreslagna lagens tillämpningsområde och förhållande till den övriga lagstiftningen.

7.3 Termen som används i den föreslagna lagen annan än myndighet

I remissvaren lyftes det fram att fastställandet av den myndighet som ansvarar för återkravet kan vara oklart i vissa situationer. För dessa situationer lyftes fram behovet av att fastställa aktören som i sista hand är ansvarig för återkrav. Särskilt utmanande ansågs det vara att tolka vilken myndighet som har bestämmande inflytande i sammanslutningen. I fråga om ansvar övervägdes på nytt en situation där myndigheterna utövar lika stort bestämmande inflytande i sammanslutningen och det inte uppstår enighet mellan myndigheterna om den verkställande myndigheten.

I remissvaren lyftes fram behovet av att också ha en sistahandsaktör, så att det alltid är möjligt att hitta den myndighet som ansvarar för återkravet och dess verkställande. Dessutom lyftes det fram möjligheten att återbetala det återkrävda stödet till sammanslutningen som beviljat stödet och därtill förknippade särskilda anmärkningar.

De observationer som lyftes fram i remissvaren behandlades under arbetsgruppsarbetet. Arbetsgruppen ansåg att eftersom det är fråga om en mycket situations- och fallspecifik prövning, kan det i motiveringen till regeringens proposition inte ges detaljerade tillämpningsanvisningar för detta.

7.4 Undantag från återkravsskyldigheten som fastställs i den föreslagna lagen

I remissvaren lyftes fram en situation som utvidgar undantagssituationerna för återkrav, där stödet har tagits i bruk utan förhandsanmälan till kommissionen, men där kommissionen dock kan godkänna stödet i efterhand. I remissvaren föreslogs att myndigheten ges möjlighet att skjuta upp verkställandet av återkravet om kommissionen har ett pågående förfarande för bedömning av om stödet i fråga är godtagbart.

På grundval av remissvaren har det till motiveringen till den föreslagna lagen som exempel på ett särskilt vägande skäl lagts till en situation där återkravet kan skjutas upp om det vid kommissionen pågår en bedömning av om stödet är godtagbart.

7.5 Ränta enligt den föreslagna lagen på stöd som återkrävs

Under remissen framfördes flera anmärkningar om den föreslagna bestämmelsen om räntan på stöd som återkrävs. Remissvaren visade att innehållet i bestämmelsen till många delar ansågs vara oklart och flertydigt. Det framhölls särskilt att bestämmelsen inte entydigt fastställer vilken typ av ränta som tillämpas vid återkrav i olika situationer. Detta ansågs öka den rättsliga osäkerheten och den administrativa bördan. Flera remissinstanser ansåg att öppenheten i bestämmelsen kan leda till ojämlig behandling av stödmottagarna. Dessutom lyftes det i utlåtandena fram oro för myndigheternas kompetens när det gäller att fastställa en marknadsmässig ränta. Alla myndigheter har inte nödvändigtvis tillräcklig beredskap att i praktiken tillämpa de anvisningar som presenteras i motiveringen. Möjligheten till flera alternativa beräkningsmetoder ansågs också vara problematisk, eftersom den kan leda till en oenhetlig tillämpningspraxis och ytterligare öka den rättsliga osäkerheten.

Oron för komplexiteten i räntebestämmelsen togs upp i arbetsgruppsskedet, och strävan blev att förtydliga bestämmelsen så långt som möjligt inom ramen för EU-rätten. Under beredningen fördes en inofficiell dialog med kommissionen. Kommissionen bekräftade att återkravsräntan inte kan fastställas med hjälp av en schablonmässig eller fast beräkningsgrund, utan det är fråga om direkt tillämplig EU-rätt. Enligt kommissionen ska den ränta som tillämpas vid återkrav motsvara den marknadsräntenivå som rådde vid tidpunkten för beviljandet av stödet. Denna tolkning grundar sig på EU-domstolens rättspraxis i målet *Eesti Pagar* (C-349/17), där betydelsen av marknadsanpassning i återkravssituationer betonades. Dessutom har det konstaterats i EU-domstolens tidiga rättspraxis, såsom i målet *Costa v. ENEL* (C-6/64), att EU-rättens prioritering hindrar den nationella lagstiftaren från att föreskriva bestämmelser som strider mot direkt tillämplig unionsrätt. Således är det inte möjligt att i den föreslagna lagen avvika från EU-domstolens rättspraxis, utan den nationella lagstiftningen måste vara förenlig med den.

7.6 Sökande av ändring enligt den föreslagna lagen

I remissvaren lyftes fram begäran om omprövning gällande ändringssökandet. Den föreslagna bestämmelsen om ändringssökande är en ändring i förhållande till den gällande lagen (300/2001), och i förarbetet (RP 230/2014 rd) för en ändring av 1 § i lagen i fråga (1016/2015) konstateras uttryckligen att ”omprövningsförfarandet tillämpas inte, eftersom det i onödan kan fördröja tillgodoseendet av rättssäkerheten i ärenden där det är motiverat att snabbt få ett avgörande av domstolen”. Vissa remissvar ifrågasatte behovet av ett omprövningsförfarande och begärde att det i motiveringen preciseras varför omprövningsförfarandet tas i bruk och vilka fördelar det har.

På grundval av remissvaren har bestämmelsen om omprövningsförfarande tagits bort från den föreslagna lagen. Tillämplig nationell lagstiftning får inte vid tillämpningen av artikel 108.3 i EUF-fördraget göra det praktiskt taget omöjligt eller oproportionerligt svårt att utöva de rättigheter som erkänns i unionens rättsordning, s.k. effektivitetsprincipen. I den föreslagna lagen tas alltså inte i bruk ett omprövningsförfarande i enlighet med gällande lag, eftersom det i onödan kan fördröja tillgodoseendet av rättssäkerheten i ärenden där det är motiverat att snabbt få ett avgörande av domstolen.

8 Specialmotivering

8.1 Lag om tillämpning av vissa av Europeiska unionens bestämmelser om statligt stöd

1 §. Tillämpningsområde. Paragrafen föreslås innehålla bestämmelser om lagens tillämpningsområde. Bestämmelser om lagens förhållande till annan lagstiftning föreslås däremot ingå i 3 §.

Enligt paragrafens 1 mom. föreslås att denna lag tillämpas på det förfarande för anmälningar, transparens och registrering som hänför sig till förordningar som har antagits med stöd av rådets förordning (EU) 2015/1589 om genomförandebestämmelser för artikel 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, nedan *procedurförordningen*, samt rådets förordning (EU) 2015/1588 om tillämpningen av artiklarna 107 och 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på vissa slag av övergripande statligt stöd, nedan *rådets bemyndigandeförordning om statligt stöd*. Enligt artikel 2.2 i *procedurförordningen* ska medlemsstaten till kommissionen lämna alla nödvändiga upplysningar för att kommissionen ska kunna fatta ett beslut med stöd av artiklarna 4 och 7. Enligt artikel 17 ska kommissionen dessutom av medlemsstaten få de uppgifter som behövs för att se över stödprogrammen.

Motsvarande skyldigheter i fråga om anmälningar och transparens ingår i de gruppundantagsförordningar som utfärdats med stöd av bemyndigandeförordningen. Närmare bestämmelser om dessa skyldigheter ingår i den föreslagna lagens 5 §.

I förordningarna (EU) 2023/2831 och (EU) 2023/2832 om stöd av mindre betydelse förutsätts det att medlemsstaterna säkerställer övervakningen av och rapporteringen om stödet i ett centralt register samt att uppgifterna bevaras. Närmare bestämmelser om den nationella registreringsskyldigheten föreslås ingå i lagens 6 §.

Enligt 2 mom. föreslås att lagen tillämpas på den nationella verkställigheten av beslut om återkrav som fattats av Europeiska kommissionen. Genom den föreslagna lagen ges nationell behörighet att fatta beslut enligt artikel 15 i procedurförordningen.

Enligt artikel 108.3 i EUF-fördraget ska medlemsstaterna anmäla statliga stödåtgärder till kommissionen innan de genomförs och invänta resultatet av kommissionens bedömning. Om kommissionen efter det formella undersökningsförfarandet anser att åtgärden är oförenlig med den inre marknaden ska medlemsstaten återkräva stödet från stödmottagaren. I sådana fall ska kommissionens beslut verkställas i enlighet med nationell lagstiftning, men de nationella bestämmelserna får inte tillämpas om de hindrar ett effektivt och omedelbart verkställande av beslutet. Närmare villkor för återkrav av stöd föreskrivs i 7 § i den föreslagna lagen.

Paragrafens 3 mom. kommer att utvidga lagens tillämpningsområde jämfört med den gällande lagen. Tillägget baserar sig på principen i artikel 108.3 i EUF-fördraget, enligt vilken stöd som strider mot Europeiska unionens regler om statligt stöd ska återkrävas. Enligt Europeiska unionens domstols dom i målet *Eesti Pagar* (C-349/17, EU:C:2019:172, punkt 95) är en nationell myndighet skyldig att på eget initiativ återkräva ett stöd som strider mot reglerna också när kommissionen inte har fattat ett beslut om återkrav av stöd. Närmare villkor för återkrav av stöd föreskrivs i 9 § i den föreslagna lagen.

2 §. Definitioner. Den föreslagna paragrafen innehåller definitioner för sådana begrepp som används i lagen, men inte introduceras i samband med den relevanta paragrafen. I 1 punkten i paragrafen definieras begreppet stöd. Med stöd avses stöd enligt artikel 107.1 i EUF-fördraget. Statligt stöd är åtgärder som uppfyller de fyra kumulativa kriterier som anges i artikel 107.1 i EUF-fördraget: 1) stödet beviljas från offentliga medel till ekonomisk verksamhet, det vill säga företag, 2) åtgärden är selektiv, det vill säga den riktar sig endast till vissa företag eller produktionssektorer, 3) stödet snedvrider eller hotar att snedvrida konkurrensen och 4) åtgärden påverkar handeln mellan medlemsstaterna. Alla fyra kriterier ska vara uppfyllda vid den tidpunkt då stödet beviljades för att åtgärden ska betraktas som statligt stöd.

Kännetecknen för statligt stöd beskrivs närmare i den allmänna motiveringen till denna proposition samt i kommissionens tillkännagivande om begreppet statligt stöd (2016/C 262/01). Allmänt kan det konstateras att begreppet statliga medel i bred omfattning inom området för statligt stöd enligt EG-rätten inbegriper åtgärder som genomförs av offentliga samfund (kommuner, välfärdsområden, staten och, under vissa förutsättningar, offentligt ägda bolag). Statliga medel anses ha använts för åtgärder som genomförs av offentligt ägda bolag, om staten genom sin bestämmanderätt i bolagen kan styra användningen av bolagens medel. EU-domstolen har i målet *Stardust Marine* (C-482/99) redogjort för närmare kriterier för när offentliga företags agerande kan tillskrivas staten. Enligt domstolens avgörande är följande omständigheter av betydelse vid bedömningen: huruvida företaget införlivats med den offentliga förvaltningen, vilken verksamhet företaget bedriver och om denna utövas på marknaden under normala konkurrensvillkor i förhållande till privata företag, frågan om företagets organisationsform är offentlighetsrättslig eller om det omfattas av den allmänna

bolagsrätten samt hur starkt inflytande myndigheterna har över företagets förvaltning. Även i senare rättspraxis har särskild vikt lagts vid bedömningen av de organisatoriska kopplingarna mellan det företag som beviljat stödet och staten. Organisatoriska kopplingar, såsom medlemmar i bolagets styrelse, är inte i sig tillräckligt för att visa att stödet kan tillskrivas staten, utan det ska utföras en bedömning från fall till fall (T-525/20, ITD m.fl. mot kommissionen).

Stöd enligt artikel 107.1 i EUF-fördraget förstås i EG-rätten i vidare bemärkelse än endast som finansiellt understöd som betalats till ett företag. Som stöd enligt artikel 107.1 i EUF-fördraget betraktas ”bara de interventioner som minskar de kostnader som normalt belastar ett företags budget och som kan anses ge det mottagande företaget ekonomiska fördelar som det inte skulle ha erhållit enligt normala marknadsmässiga villkor” (T-157/01, Danske Busvognmænd mot kommissionen). Således ska till exempel lån och borgen under marknadspriset, sänkning av lagstadgade avgifter eller skatter samt icke-marknadsmässig kapitalisering omfattas av reglerna om statligt stöd.

Vid tillämpningen av den föreslagna lagen ska stödets belopp grunda sig på de allmänna principer för EU:s regler om statligt stöd som behandlas i kommissionens tillkännagivande om begreppet statligt stöd (2016/C 262/01). Till exempel i fråga om lån bestäms stödbeloppet enligt skillnaden mellan den ränta som företaget betalar på lånet och den marknadsmässiga räntan på lånet och genom att diskontera de belopp som beräknats på det sättet till sitt värde vid tidpunkten för beviljande av stödet. När det gäller borgen beräknas stödbeloppet på motsvarande sätt enligt skillnaden mellan den borgensavgift som tas ut av företaget och den marknadsmässiga borgensavgiften och genom att diskontera det beloppet till värdet på borgen vid tidpunkten då borgensförbindelsen ingicks. Vid tillämpningen av 9 § i den föreslagna lagen behöver lånet eller borgen alltså inte återkrävas i sin helhet av företaget, utan det räcker att det beräknade stödelementet återkrävs. Efter återkravet av det beräknade stödelementet kan ett lån eller en borgen förbli i kraft på marknadsmässiga villkor. Exempelvis i en situation där det vid tidpunkten för återkrav av stöd återstår lånetid enligt det ursprungliga låneavtalet och lånet förblir i kraft efter återkravet, ska lånet prissättas på marknadsmässiga villkor för den återstående löptiden. I fråga om kapitalinvesteringar ska hela kapitaliseringen betraktas som stöd. När det gäller statligt stöd i form av skattelättnader ska stödets belopp beräknas så att man beaktar det riktiga skattebelopp som företaget skulle ha varit tvunget att betala utan den regelvidriga stödåtgärden. Beräkningen ska endast grunda sig på val som faktiskt har gjorts tidigare, alltså kan hypotetiska val som kunde ha gjorts inte beaktas (C-148/04, Unicredito Italiano).

Med andra ord ska åtgärder som inte uppfyller kriterierna för statligt stöd enligt förslaget inte omfattas av begreppet stöd och därmed inte heller av återkravsskyldigheten enligt 9 §. Sådana åtgärder är till exempel 1) åtgärder som riktar sig till konsumenter i stället för företag, 2) marknadsmässiga åtgärder som inte ger företagen någon ekonomisk fördel och 3) icke-selektiva åtgärder som behandlar alla företag lika (till exempel icke-selektiva skatteåtgärder).

Därutöver avser stöd i den föreslagna lagen stödåtgärder på vilka det tillämpas sådana förordningar om stöd av mindre betydelse som kommissionen har antagit med stöd av artikel 2 i rådets bemyndigandeförordning om statligt stöd. Stöd som omfattas av tillämpningsområdet för förordningar om stöd av mindre betydelse anses vara så små till beloppet att de inte påverkar handeln mellan medlemsstaterna, och anmälningsförfarandet för statligt stöd behöver således inte tillämpas på dem. Förordningarna innehåller bestämmelser om detaljerade kriterier och en maximigräns för enskilda företag, vilken följs för en period på tre år när stöd beviljas. Maximigränsen enligt den allmänna de minimis-förordningen (kommissionens förordning (EU) 2023/2831) är 300 000 euro under en treårsperiod. Maximigränsen är 750 000 euro enligt SGEL de minimis-förordningen (kommissionens förordning (EU) 2023/2832), 30 000 euro enligt

kommissionens förordning (EU) nr 717/2014 om de minimis-stöd inom fiskeri- och vattenbrukssektorn och 50 000 euro enligt kommissionens förordning (EU) nr 1408/2013 om de minimis-stöd inom jordbrukssektorn. Kommissionens de minimis-förordningar är direkt tillämplig rätt i medlemsstaterna.

I den föreslagna 2 punkten i paragrafen definieras närmare vad som avses med stöd som strider mot reglerna om statligt stöd. Med regelvidrigt avses i enlighet med artikel 108.1.f i procedurförordningen, situationer där ett enskilt stöd eller en enskild stödordning har införts i strid med artikel 108.3 i EUF-fördraget. Det är fråga om situationer där stödet eller stödordningen har införts utan förhandsgodkännande från kommissionen. Med regelvidrigt avses även missbruk av stöd enligt artikel 1.g i procedurförordningen.

Förfarandet för övervakning av statligt stöd grundar sig på förhandsanmälningsskyldigheten, från vilken det dock finns flera betydande undantag. De viktigaste undantagen grundar sig på så kallade gruppundantagsförordningar, som kommissionen antar med stöd av artikel 108.4 i EUF-fördraget. Den allmänna gruppundantagsförordningen (kommissionens förordning ((EU) nr 651/2014), gruppundantagsförordningen för jordbruks- och skogsbrukssektorn och för landsbygdsområden (kommissionens förordning (EU) 2022/2472) och gruppundantagsförordningen för fiskeri- och vattenbrukssektorn (kommissionens förordning (EU) 2022/2473) innehåller detaljerade kriterier för sådana stöd som myndigheter i medlemsstaterna får införa utan kommissionens förhandsgodkännande. Tillämpandet av förordningarna förutsätter att såväl de allmänna villkoren i kapitel I i förordningarna som de särskilda bestämmelserna för olika stödkategorier i kapitel III iaktas. Som regelvidriga med avseende på EU-rätten och således också på den föreslagna lagen betraktas alltså stöd som varken uppfyller de allmänna eller de stödkategorispecifika villkoren i gruppundantagsförordningarna.

Däremot ska som regelvidriga stöd enligt den föreslagna lagen inte betraktas stöd som beviljats i strid med villkoren i kapitel II om övervakning i den allmänna gruppundantagsförordningen. Som regelvidriga betraktas därmed inte stödordningar eller individuella stöd i fråga om vilka till exempel ingen efterhandsanmälan enligt förordningen har lämnats till kommissionen inom 20 arbetsdagar efter det att stödåtgärden har trätt i kraft.

De allmänna tillämpningsvillkoren i kapitel I i den allmänna gruppundantagsförordningen gäller bland annat förordningens tillämpningsområde (artikel 1), stödets stimulans effekt (artikel 6), tröskelvärden för förhandsanmälan av stöd (artikel 4), övervakning av kumulering av stöd (artikel 8), stödets överblickbarhet (artikel 5), stödberättigande kostnader (artikel 7) och skyldigheten att iaktta transparens i fråga om stöd (artikel 9). Som regelvidriga stöd ska därmed betraktas till exempel stöd som beviljats ett företag utan att det säkerställs att stimulans effektvillkoret uppfylls. På motsvarande sätt anses stöd som beviljats inom en sektor som inte omfattas av förordningens tillämpningsområde strida mot reglerna.

I de artiklar i gruppundantagsförordningarna som gäller olika stödkategorier fastställs i allmänhet de stödberättigande kostnader som tillåts i fråga om varje stödkategori samt maximala stödnivåer. Dessa artiklar innehåller dessutom i allmänhet närmare villkor om vilka syften stöd får beviljas för. Till exempel om det beviljade stödbeloppet överskrider den tillåtna nivån enligt gruppundantagsförordningarna, anses åtgärden i fråga strida mot reglerna.

Som regelvidriga betraktas vidare stöd som har beviljats i strid med kommissionens förordningar om stöd av mindre betydelse (den allmänna de minimis-förordningen, SGEI de minimis-förordningen, kommissionens förordning om de minimis-stöd inom jordbrukssektorn, kommissionens förordning om de minimis-stöd inom fiskeri- och vattenbrukssektorn). Till

exempel innehåller den allmänna de minimis-förordningen bestämmelser om begränsningar av tillämpningsområdet (artikel 1), kumulering av stöd (artikel 5) och övervakning av stödet (artikel 6), så att det maximibelopp som fastställs i förordningen inte överskrids när nytt de minimis-stöd beviljas. Stöd anses därmed strida mot reglerna till exempel i situationer där stöd har beviljats till ett belopp som sammanlagt överskrider den tillåtna maximigränsen enligt förordningen. På motsvarande sätt betraktas situationer där stöd har beviljats inom en sektor som utesluts i artikel 1 som regelvidriga.

I den föreslagna 3 punkten i paragrafen definieras begreppet stödmottagare. Som stödmottagare betraktas den som har fått ekonomisk fördel genom stödet. Vanligtvis är det fråga om den som stödbeslutet är riktat till. I vissa undantagsfall kan det uppstå fördelar inte bara för den som direkt tar emot stödet utan också för andra, till exempel företag vars verksamhet finns i ett senare skede. Det kan till exempel vara fråga om en situation där den ursprungliga stödmottagaren helt eller delvis förmedlar den erhållna fördelen vidare. I sådana fall betraktas också det eller de företag som får indirekt fördel som stödmottagare.

3 §. Förhållande till annan lagstiftning. I paragrafen mom. föreslås det bestämmelser om förhållandet mellan lagens bestämmelser och den övriga lagstiftningen.

I paragrafens 1 mom. föreslås bestämmelser om att de villkor för återkrav enligt 3 kap. och som grundar sig på artikel 108.3 i EUF-fördraget och som är direkt förpliktande för medlemsstaterna ska tillämpas oberoende av annan lagstiftning. Primära bestämmelser i den föreslagna lagen är 9 § om skyldighet att återkräva stöd, 11 § om undantag från återkravsskyldigheten och 14 § om ränta på återkrav. Grunden för att bestämmelserna ska vara primära är att säkerställa ett effektivt genomförande av EU-rätten. Det föreslagna momentet är nödvändigt i situationer där den nationella lagstiftningen innehåller bestämmelser som avviker från EU-rätten. Genom att återkravsskyldigheten enligt den föreslagna lagen föreskrivs som förpliktande till nämnda delar säkerställs det att myndigheterna vid återkrav av regelvidrigt stöd tillämpar villkoren enligt artikel 108.3 i EUF-fördraget på ett enhetligt sätt. Den föreslagna bestämmelsen om att paragraferna i fråga ska tillämpas i första hand är motiverad också med tanke på säkerställandet av en lika behandling av stödmottagarna och stödmyndigheterna.

Enligt paragrafens 2 mom. kan på återkrav av regelvidrigt stöd till andra delar än de som anges i 1 mom. tillämpas gällande speciallagstiftning, till exempel gällande skattelagstiftning. Till följd av detta ska 12, 13 och 15 § i den föreslagna lagen inte tillämpas, om motsvarande bestämmelser finns i annan speciallagstiftning. Eftersom det i fråga om andra bestämmelser än de som avses i 1 mom. inte är fråga om absoluta krav som följer direkt av EU-rätten, kan bestämmelser om dessa utfärdas inom ramen för den nationella prövningsrätten.

Syftet med 3 mom. är att klargöra rättsläget för den föreslagna lagen i förhållande till de allmänna lagarna statsunderstödslagen, kommunallagen och lagen om välfärdsområden. Jämfört med dessa allmänna lagar är den föreslagna lagen en specielllag. Bestämmelserna i de allmänna lagarna ska åsidosättas till den del som den föreslagna lagen innehåller en uttrycklig bestämmelse om saken (*lex specialis derogat legi generali*). Vidare ska bestämmelserna i den föreslagna lagen också tillämpas, om de allmänna lagarna saknar uttryckliga bestämmelser om saken. Bestämmelserna i de allmänna lagarna ska emellertid tillämpas så att de kompletterar den föreslagna lagen till den del något annat inte uttryckligen föreskrivs i den lagen. Till exempel i fråga om statsunderstöd ska den allmänna lagen statsunderstödslagen fortsättningsvis tillämpas till den del något annat inte föreskrivs i den föreslagna lagen. Den föreslagna lagen påverkar till exempel inte tillämpningen av rätten att betala tillbaka statsunderstöd enligt 20 § i statsunderstödslagen, eftersom det inte föreskrivs särskilt om detta i den föreslagna lagen.

Den föreslagna lagen ska tillämpas på statligt stöd som beviljas av kommuner och välfärdsområden till exempel när det har konstaterats att kommunen eller välfärdsområdet har beviljat regelvidrigt statligt stöd och stödet redan har genomförts. Om det däremot är fråga om en situation där stödet inte har genomförts och förvaltningsdomstolen upphäver kommunens eller välfärdsområdets beslut på den grunden att förekomsten av statligt stöd som eventuellt ingår i en åtgärd inte har utretts tillräckligt innan beslutet fattats, är orsaken till upphävandet i regel ett fel i förfarandet. Då behöver det regelvidriga stödet inte återkrävas med stöd av lag.

4 §. Anmälningförfarande och lämnande av upplysningar till kommissionen. I paragrafen föreslås bestämmelser om de upplysningar som ska lämnas till kommissionen vid anmälningförfarandet och övervakningen av statligt stöd. Paragrafen motsvarar till övriga delar 2 § i den gällande lagen, men i 1 mom. föreslås en precisering att arbets- och näringsministeriet i samband med förfarandet för övervakning och anmälan av statliga stöd förmedlar de uppgifter som ministeriet tagit emot till Europeiska kommissionen i stället för till Europeiska unionens myndigheter. Kommissionen har en exklusiv befogenhet att inom ramen för EU-domstolens avgörandepraxis besluta om stödet är förenligt med den inre marknaden.

Enligt artikel 108.3 i EUF-fördraget ska kommissionen i så god tid underrättas om alla planer på att vidta eller ändra stödåtgärder att den kan yttra sig om saken. Syftet med denna förhandsanmälan är att säkerställa att stödet är förenligt med den inre marknaden. Medlemsstaten får inte genomföra stödåtgärden förrän kommissionen har fattat ett slutligt beslut i ärendet. I kapitel II i procedurförordningen ges närmare anvisningar om medlemsstaternas och kommissionens förfaranden i fråga om stöd som anmälts i enlighet med artikel 108.3 i EUF-fördraget. Enligt artikel 2.2 i förordningen ska medlemsstaten i en anmälan om nytt stöd lämna alla nödvändiga upplysningar för att kommissionen ska kunna fatta ett beslut enligt artiklarna 4 och 9. Alla statliga stöd som beviljas behöver dock inte anmälas till kommissionen på förhand, utan kommissionen har med stöd av artikel 1 i rådets bemyndigandeförordning om statligt stöd föreskrivit betydande undantag från förhandsanmälningsskyldigheten. När en stödåtgärd uppfyller villkoren i de regler som berättigar till undantag ska stödåtgärden anmälas till kommissionen antingen efter det att stödet har beviljats eller i samband med den lagstadgade rapporteringen om stödet. Kommissionen övervakar de anmälda stöden med hjälp av årsrapportering och tillsyn i efterhand. För att kontrollera befintliga stödordningar ska kommissionen dessutom enligt artikel 21 i procedurförordningen få all nödvändig information från den berörda medlemsstaten.

Bakgrunden till den föreslagna paragrafen är behovet att på lagnivå fastställa arbets- och näringsministeriets rätt att få och förmedla upplysningar för övervakningen av statligt stöd och anmälningförfarandet. Enligt huvudregeln i 26 § i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999) får sekretessbelagda uppgifter lämnas ut endast om det föreskrivs om det i lag. Eftersom förfarandet för övervakning av statligt stöd eller förfarandet för anmälan om stöd kan kräva att sekretessbelagd information förmedlas till kommissionen, föreslås i paragrafen bestämmelser om arbets- och näringsministeriets befogenhet för att ministeriet trots sekretessbestämmelserna ska få fullgöra den skyldighet att lämna upplysningar som följer av artikel 108 i EUF-fördraget och av procedurförordningen. Vid begränsningen av skyldigheten att lämna upplysningar har grundlagsutskottets utlåtande GrUU 37/2005 rd beaktats, enligt vilket ministeriets rätt att få information bara avgränsas till nödvändiga uppgifter.

Skyldigheten att lämna upplysningar kan inte avgränsas så precist att den bara skulle gälla vissa aktörer eller företag, eftersom rätten att få upplysningar även enligt procedurförordningen gäller ”alla nödvändiga upplysningar”. Till kommissionen ska således lämnas all information som är nödvändig för att kommissionen ska kunna utföra sina uppgifter enligt förordningen. Kommissionen kan också vid behov begära ytterligare upplysningar, inbegripet upplysningar

som innehåller företagshemligheter och annan icke-offentlig information. Begärandena kan gälla främst stödbeviljande myndigheter som enligt 10 § i förvaltningslagen (434/2003), som gäller samarbete mellan myndigheterna, inom ramen för sin behörighet och i den omfattning ärendet kräver på andra myndigheters begäran ska bistå dessa i skötsel av en förvaltningsuppgift, och även i övrigt sträva efter att främja samarbetet mellan myndigheterna. Begäran om upplysningar kan även gälla stödmottagare samt eventuellt sådana företag som misstänks ha fått stöd. Vidare kan begäran om upplysningar gälla sådana upplysningar som behövs för att visa att åtgärden inte utgör statligt stöd i den mening som avses i artikel 107 i EUF-fördraget. Dessutom fortsätter gemenskapens regelverk (acquis communautaire) att utvecklas via nya rättsakter och kommissionens och Europeiska unionens domstols beslutspraxis. Procedurförordningen är direkt förpliktande för medlemsstaterna och ministeriets rätt att få upplysningar kan inte avgränsas så att den är snävare än ministeriets skyldighet att lämna upplysningar till kommissionen. Således föreslås det att ministeriets rätt att få upplysningar begränsas enligt nödvändighetskriteriet, upplysningarnas användningsändamål och kraven i procedurförordningen.

I paragrafens 2 mom. föreslås bestämmelser om ett bemyndigande att utfärda förordning med bestämmelser om det nationella förfaringsättet i fråga om anmälan av stöd och fullgörandet av upplysningsskyldigheten i övrigt. Momentet föreslås i enlighet med gällande lag utöver anmälningsförfarandet även omfatta annan upplysningsskyldighet som eventuellt följer av artikel 108 i EUF-fördraget och procedurförordningen.

5 §. Skyldighet att offentliggöra uppgifter om stöd och att iaktta transparens. Paragrafen motsvarar 2 a § i den gällande lagen. Enligt paragrafen föreslås att staten, kommuner, samkommuner, välfärdsområden eller andra offentliga samfund eller offentligrättsliga inrättningar, bolag, stiftelser, föreningar eller statens specialfinansieringsbolag när de beviljar stöd ska anmäla uppgifter om individuella statliga stöd för offentliggörande i enlighet med bestämmelserna i gruppundantagsförordningar som antagits av kommissionen med stöd av artikel 1 i rådets bemyndigandeförordning om statligt stöd. Eftersom kommissionen med stöd av bemyndigandeförordningen senare kan anta nya gruppundantagsförordningar, specificeras inte de gällande gruppundantagsförordningarna i den föreslagna bestämmelsen. Om beviljande av ett individuellt statligt stöd grundar sig på ett beslut av kommissionen som fattats genom ett anmälningsförfarande enligt artikel 108.3 i EUF-fördraget, ska de skyldigheter i fråga om offentliggörande och transparens som nämns i kommissionens beslut iakttas. Det är fråga om en informativ bestämmelse vars syfte är att säkerställa att de skyldigheter att offentliggöra uppgifter och att iaktta öppenhet enligt EU:s regler om statligt stöd som är förpliktande för Finland fullgörs.

Skyldigheten gäller i stor utsträckning alla aktörer som beviljar offentliga medel och som ansvarar för att skyldigheten att offentliggöra uppgifter om stöd och att iaktta transparens fullgörs. Om stöd till exempel beviljas av en närings-, trafik- och miljöcentral som statlig myndighet ska den följaktligen också se till att skyldigheten att offentliggöra uppgifter om stöd och att iaktta transparens fullgörs. Den myndighet som ansvarar för fullgörandet av skyldigheten att offentliggöra uppgifter och att iaktta transparens måste alltså se till att de uppgifter enligt gruppundantagsförordningarna som ska offentliggöras och motsvarande uppgifter som grundar sig på andra regler om statligt stöd och som ska offentliggöras förs in i kommissionens informationssystem antingen manuellt eller via ett nationellt informationssystem och ett automatiskt gränssnitt. Bestämmelser om fullgörande av skyldigheten att offentliggöra uppgifter och att iaktta transparens finns i fråga om vissa statliga myndigheter i 10 a § i lagen om kundinformationssystemet för företagstjänster (293/2017).

Skyldigheten att offentliggöra uppgifter om stöd gäller i nuläget inte sådant stöd för sjöfart som grundar sig på gemenskapens riktlinjer för statligt stöd till sjötransport (2004/C 13/03). Stödarrangemang som finansieras utifrån Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1370/2007 om kollektivtrafik på järnväg och väg och om upphävande av rådets förordning (EEG) nr 1191/69 och (EEG) nr 1107/70 omfattas inte av skyldigheten att offentliggöra uppgifter om stöd. Skyldighet att offentliggöra uppgifter gäller inte heller stödordningar som godkänts med stöd av fördraget och som inte har anpassats till de reviderade reglerna om statligt stöd.

6 §. *Skyldigheter som gäller iakttagandet av villkoren för stöd av mindre betydelse.* Paragrafen motsvarar 2 b § i den gällande lagen. Stödmyndighetens skyldighet att se till att reglerna om statligt stöd följs kan härledas ur de direkt tillämpliga artiklarna 107 och 108 i EUF-fördraget som är förpliktande för stödmyndigheterna. Genom att iaktta villkoren i EU-förordningarna om stöd av mindre betydelse, inklusive övervaknings- och rapporteringsskyldigheterna, kan en myndighet försäkra sig om att det stöd som myndigheten beviljat inte uppfyller kriterierna för statligt stöd och således förutsätter förhandsanmälan till kommissionen.

Det föreslagna 6 § 1 mom. hänvisar till bestämmelserna om stöd av mindre betydelse i bemyndigandeförordningen och ålägger den som beviljar stöd en grundläggande skyldighet att iaktta villkoren för undantag från anmälningsskyldigheten. Lagens hänvisning till rådets bemyndigandeförordning om statligt stöd omfattar också de situationer där kommissionen utvidgar skyldigheterna att övervaka och rapportera andra stöd av mindre betydelse.

Enligt 1 mom. är den som beviljar stöd den aktör vars åtgärd belastar offentliga medel så att en enhet som bedriver ekonomisk verksamhet ("företag") får en fördel i ett konkret enskilt fall. Oftast är den som beviljar stöd en juridisk person, såsom ett ämbetsverk, ett ministerium, en kommun eller ett offentligt företag, genom vars beslut ett visst företag får rätt till en förmån. Det kan också vara fråga om till exempel en lag genom vilken ett företag befrias från sina sedvanliga kostnader eller en åtgärd som vidtas av en offentlig aktör och som inte är marknadsmässig. Det är ändamålsenligt att den som beviljar stöd svarar för att villkoren i förordningarna uppfylls och således också för att skyldigheterna att övervaka, rapportera och bevara uppgifter fullgörs. Det ska dock vara möjligt att ålägga andra än den som beviljar stöd skyldigheter genom att särskilt föreskriva om detta. Det här kan vara ändamålsenligt till exempel i situationer där stöd kanaliseras via flera nivåer till slutanvändaren, såsom i en situation där ett finansinstitut inom ramen för ett stödprogram är den som beviljar ett enskilt stöd. En särskild författning kan också vara ändamålsenlig om rätten till stöd fastställs genom ett separat förfarande som den som planerat stödprogrammet inte själv förvaltar direkt. I paragrafen föreslås en hänvisning till lagen om livskraftscentralerna och Sysselsättnings-, utvecklings- och förvaltningscentret (531/2025), där det föreskrivs om den uppgift i anslutning till förvaltningen av administratörerna av det centrala registret på unionsnivå som getts Sysselsättnings-, utvecklings- och förvaltningscentret. I paragrafen preciseras dessutom att sekretessbestämmelserna inte hindrar att de uppgifter som förordningarna förutsätter förmedlas till registret.

I 2 mom. föreslås ett bemyndigande att utfärda förordning om övervaknings- och rapporteringsskyldigheten. Enligt momentet får statsrådet genom förordning utfärda närmare bestämmelser om det nationella fullgörandet av medlemsstatens skyldigheter.

7 §. *Verkställigheten av beslut om återkrav som fattats av Europeiska kommissionen.* I paragrafen föreslås bestämmelser om den nationella verkställigheten av kommissionens beslut enligt artikel 15 i procedurförordningen. Enligt artikel 16 i procedurförordningen ska medlemsstaten vidta alla nödvändiga åtgärder för att återkräva stödet från stödmottagaren.

Enligt artikel 16.2 i procedurförordningen ska det stöd som ska återkrävas enligt ett beslut om återkrav innefatta ränta med en lämplig räntesats som fastställs av kommissionen. Röntan ska betalas från det datum då det olagliga stödet stod till stödmottagarens förfogande till det datum då det har återbetalats. Av artikel 16.3 i procedurförordningen framgår att utan att det påverkar förordnanden av Europeiska unionens domstol enligt artikel 278 i EUF-fördraget ska återkravet verkställas utan dröjsmål och enligt den berörda medlemsstatens förfaranden enligt nationell lagstiftning, förutsatt att dessa förfaranden gör det möjligt att omedelbart och effektivt verkställa kommissionens beslut. I det syftet ska de berörda medlemsstaterna vid förfaranden inför nationella domstolar vidta alla nödvändiga åtgärder som är tillgängliga i deras respektive rättssystem, inbegripet interimistiska åtgärder, utan att det påverkar tillämpningen av unionslagstiftningen.

Enligt den föreslagna paragrafens 1 mom. ska den nationella myndigheten utan dröjsmål verkställa kommissionens beslut i enlighet med artikel 16.3 i procedurförordningen. Den myndighet som beviljat stödet är således skyldig att omedelbart börja vidta åtgärder för verkställandet. Av det föreslagna 2 mom. framgår att om stödet beviljats av någon annan än en myndighet, ska verkställigheten skötas av den myndighet som utövar bestämmande inflytande över den sammanslutning som beviljat stödet. Av det föreslagna 3 mom. framgår att om sådant stöd som strider mot reglerna om statligt stöd beviljats av någon annan än en myndighet och ingen myndighet har bestämmande inflytande över den sammanslutningen, ska beslut om återkrav av stödet verkställas av den myndighet som ansvarar för stödordningen eller det individuella stödet i fråga. Av det föreslagna 4 mom. framgår att om det utifrån kommissionens beslut inte är möjligt att specificera någon behörig myndighet, ansvarar arbets- och näringsministeriet för verkställigheten av beslutet.

Med myndighet avses i samband med paragrafen en myndighet enligt 4 § i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999), nedan *offentlighetslagen*.

Procedurförordningen för statligt stöd och EU-domstolens rättspraxis (C-232/05, kommissionen mot Frankrike, punkt 50) föranleder omedelbar och effektiv verkställighet. Om det uppstår allvarliga problem vid verkställandet av återkrav, kan de nationella myndigheterna förhandla med kommissionen om en förlängning av tidsfristen i enlighet med principen om lojalt samarbete. Tidsfristerna grundar sig dock på direkt tillämplig EU-rätt (procedurförordningen för statligt stöd). I kommissionens beslut fastställs det stödbelopp som ska återbetalas och den ränta som ska betalas på det. Enligt procedurförordningen ska röntan betalas från det datum då stödet stod till stödmottagarens förfogande. Den myndighet som svarar för återkravet ska ange detta datum i sitt beslut. Enligt procedurförordningen får kommissionen inte återkräva stöd som beviljats över tio år sedan. Myndighetens beslut ska innehålla en specificering av de företag som är skyldiga att återbetala stöd, det belopp som ska återkrävas och den ränta som ska betalas på beloppet samt av andra behövliga omständigheter enligt vad som bestäms i kommissionens beslut.

8 §. Kommissionens kontrollbesök hos företag. Paragrafen motsvarar gällande lag. I paragrafen föreslås bestämmelser om kommissionens rätt att göra kontrollbesök hos företag. När kommissionen hyser allvarliga tvivel om huruvida beslut om att inte göra invändningar, positiva beslut eller villkorliga beslut med avseende på individuellt stöd efterlevs, ska medlemsstaten enligt artikel 27 i procedurförordningen för statligt stöd (rådets förordning (EU) 2015/1589), efter att ha beretts tillfälle att lämna synpunkter, tillåta kommissionen att avlägga kontrollbesök på ort och ställe. Enligt artikel 27.4 i procedurförordningen får medlemsstatens tjänstemän vara närvarande vid kontrollbesöket. Om ett företag motsätter sig ett kontrollbesök som har beslutats av kommissionen, ska medlemsstaten enligt procedurförordningen ge den hjälp som behövs till de tjänstemän och experter som bemyndigats av kommissionen för att de ska kunna genomföra

kontrollbesöket. Procedurförordningen är direkt tillämplig rätt, så det kan inte föreskrivas om kontrollbesök enligt förordningen så att de är snävare än vad som anges i förordningen. Därmed innehåller den föreslagna paragrafen bestämmelser om de skyldigheter enligt procedurförordningen i fråga om vilka arbets- och näringsministeriet i egenskap av nationell kontaktmyndighet har tillstånd att närvara. I fråga om handräckning tillämpas det förfarande som avses i den föreslagna 18 §.

9 §. Skyldighet att återkräva stöd. I paragrafen föreslås bestämmelser om avbrytande av utbetalningen av regelvidrigt stöd och om återkrav av sådant stöd när kommissionen inte har fattat ett beslut om återkrav av stöd enligt artikel 15 i procedurförordningen (rådets förordning (EU) 2015/1589). Enligt artikel 108.3 i EUF-fördraget ska regelvidrigt stöd återkrävas av stödmottagaren. Enligt Europeiska unionens domstols dom i målet Eesti Pagar (C-349/17, EU:C:2019:172, punkt 95) är en nationell myndighet skyldig att på eget initiativ återkräva ett stöd som strider mot reglerna också när Europeiska kommissionen inte har fattat ett beslut om återkrav av stöd som inte är förenligt med den inre marknaden. Vid tillämpningen av artikel 108.3 i EUF-fördraget har medlemsstaterna ett begränsat nationellt handlingsutrymme som i första hand gäller hur aktivt stödmyndigheterna ska övervaka efterlevnaden av reglerna om statligt stöd. I den föreslagna lagen ska inte nämnas hur aktiv myndigheternas tillsyn ska vara, utan myndigheterna ska således själva bedöma hur bestämmelsernas korrekthet övervakas.

Enligt den föreslagna paragrafen ska statsbidragsmyndigheten fatta beslut om avbrytande av utbetalningen och återkrav utan dröjsmål när stödet har konstaterats strida mot EU:s regler om statligt stöd. Skyldigheten enligt paragrafen gäller en absolut grund för återkrav enligt artikel 108.3 i EUF-fördraget. Utöver denna skyldighet kan det i annan nationell lagstiftning finnas andra grunder för återkrav av statligt stöd än sådana som grundar sig på artikel 108.3 i EUF-fördraget. I fråga om dessa föreslås att det även i fortsättningen tillämpas annan nationell lagstiftning.

I förhållande till de allmänna lagarna, nämligen kommunallagen, lagen om välfärdsområden och statsunderstödslagen, fungerar den föreslagna lagen som speciallag och åsidosätter därmed de allmänna lagarna till den del den föreslagna lagen innehåller en uttrycklig bestämmelse om någon sak (*lex specialis derogat legi generali*). Den föreslagna 3 § uttrycker vilken ställning 9, 11 och 14 § i lagen har i förhållande till annan speciallagstiftning. Enligt 3 § ska föreslagna 9, 11 och 14 § tillämpas, oberoende av vad som föreskrivs om avbrytande och återkrav av stöd som strider mot EU:s regler om statligt stöd i någon annan lag. I övrigt tillämpas annan nämnd speciallagstiftning som gäller återkrav. Därutöver ska den föreslagna lagen tillämpas i situationer där det inte finns några nationella bestämmelser om återkrav av stöd som strider mot EU:s regler om statligt stöd.

Den myndighet som ansvarar för återkrav ska i regel vara den som beviljat stödet. Med myndighet avses i det här sammanhanget en myndighet enligt 4 § i offentlighetslagen. I särskilda fall kan den ansvariga myndigheten dock vara en myndighet enligt 10 §, om inte något annat föreskrivs någon annanstans i lag. Den myndighet som ansvarar för återkrav av stöd ska inte ha prövningsrätt i fråga om verkställande av återkravet, utan myndigheten ska bestämma att stöd som strider mot EU:s regler om statligt stöd ska återkrävas. Den skyldighet som föreslås i paragrafen härrör direkt från EU-rätten. EU-domstolen konstaterade i målet Eesti Pagar (C-349/17) att varje unionsbestämmelse som uppfyller villkoren för att ha direkt effekt gäller för samtliga myndigheter i medlemsstaterna (dom Amia, C-97/11). Domstolen sammanfattar sitt avgörande med att artikel 108.3 i EUF-fördraget ska tolkas på så sätt att den nationella myndigheten är skyldig att på eget initiativ återkräva ett stöd som strider mot reglerna. Vidare anser domstolen i sitt avgörande att unionsrätten ska tolkas på så sätt att den omständigheten att en nationell myndighet beviljar ett stöd inte kan ge upphov till berättigade förväntningar hos

mottagaren av stödet på att detta är rättsenligt (skydd för berättigade förväntningar). Enligt domstolens etablerade rättspraxis kan principen om skydd för berättigade förväntningar inte med framgång åberopas mot en tydlig bestämmelse i en unionsrättsakt, och den omständigheten att en nationell myndighet med uppgift att tillämpa unionsrätten agerar i strid med denna utgör inte grund för en ekonomisk aktör att ha berättigade förväntningar på att behandlas på ett sätt som strider mot unionsrätten (dom Agroferm, C-568/11, punkt 52 och där angiven rättspraxis; dom Ministru kabinet, C-120/17, punkt 52).

Den föreslagna paragrafen ger myndigheten behörighet att genom sitt beslut bestämma om återkrav av stöd. I myndighetens beslut finns det tillgång till rättsmedel enligt 16 § i den föreslagna lagen. Ett ärende som gäller återkrav av stöd behandlas således i förvaltningsförfarande med förvaltningslagen som tillämplig allmän lag, om inte något annat föreskrivs.

10 §. Behörig myndighet. Den föreslagna paragrafen innehåller bestämmelser om de behöriga myndigheterna. Återkrav innebär betydande utövning av offentlig makt, som enligt 124 § i grundlagen endast får anförtros myndigheter. En särskild bestämmelse på lagnivå som fastställer behörigheten i fråga om återkrav är således nödvändig, med tanke på att all utövning av offentlig makt enligt 2 § 3 mom. i grundlagen ska bygga på lag och att det entydigt ska framgå av lagen vem som har befogenhet att fatta beslut (GrUU 50/2017 rd, s. 3).

Enligt 1 mom. svarar den myndighet som har beviljat det stöd som strider mot EU:s regler om statligt stöd för återkrav och verkställigheten av det.

Offentliga medel i den bemärkelse som avses i EU:s regler om statligt stöd kan dock förvaltas också av andra än myndigheter. På grund av detta föreslås det i 2 mom. i paragrafen att ansvaret för återkrav och verkställigheten av det i sådana situationer ligger hos den myndighet som utövar bestämmande inflytande över den sammanslutning som beviljat stödet. Enligt EU-domstolen (mål C-482/99, Frankrike mot kommissionen, punkt 34) bedöms det bestämmande inflytandet i ljuset av de kriterier som anges i artikel 2 b i kommissionens direktiv 2006/111/EG av den 16 november 2006 om insyn i de finansiella förbindelserna mellan medlemsstater och offentliga företag samt i vissa företags ekonomiska verksamhet. Direktivet har genomförts i Finland genom lagen om skyldighet att medge insyn i och lämna uppgifter om vissa företags ekonomiska verksamhet (19/2003, nedan *insynslagen*). Förekomsten av bestämmande inflytande bedöms alltså enligt kriterierna i 2 § 1 mom. 3 punkten i insynslagen.

Den i 2 mom. avsedda skyldigheten att genomföra återkrav och verkställigheten av det föreslås gälla en myndighet också då den inte ensam utövar bestämmande inflytande över den sammanslutning som beviljat stödet, utan utövar det tillsammans med andra myndigheter. En sådan situation kan uppstå till exempel om ett bolag ägs av flera kommuner. I paragrafen preciseras att det i en sådan situation med samägande i första hand är den myndighet som har det största bestämmande inflytandet i den sammanslutning som beviljat stödet som ansvarar för återkravet och verkställigheten av det. I sista hand ska myndigheterna sinsemellan komma överens om genomförandet av återkravet och om vilken myndighet som ska ansvara för återkravet och verkställigheten av det. Med myndigheter avses här till exempel sådana statliga ämbetsverk eller kommunala organ som utövar den statliga eller kommunala ägarens beslutanderätt över den sammanslutning som beviljat stödet eller för deras talan. Myndigheterna kan också genom sina beslut komma överens om att överföra stöd som återkrävts på detta sätt till den sammanslutning som ursprungligen beviljade stödet.

Om sådant stöd som strider mot reglerna om statligt stöd beviljats av någon annan än en myndighet och ingen myndighet har i 2 mom. nämnt bestämmande inflytande över den

sammanslutningen, ska beslut om återkrav av stödet enligt 3 mom. i den föreslagna paragrafen fattas av den stödmyndighet som ansvarar för stödordningen eller det individuella stödet i fråga. Ett exempel på det här är finansieringsprogram som inbegriper statligt stöd och som administreras av Europeiska investeringsbanksgruppen och en privat förmedlare av finansiering. Stödet beviljas i dessa fall av den privata förmedlaren av finansiering (till exempel ett kreditinstitut), varvid stödet i praktiken har beviljats av någon annan än en myndighet och ingen myndighet har sådant bestämmande inflytande som avses i 2 mom. över det kreditinstitut som beviljat stödet. I dessa fall fattar förmedlaren av finansiering självständigt beslut om den finansiering som inbegriper stöd. Inom finansieringsprogrammet för små och medelstora företag användes till exempel medel från Europeiska regionala utvecklingsfonden, vilka administrerades av arbets- och näringsministeriet, för att garantera sådana eventuella kreditförluster för Europeiska investeringsfonden som kan realiseras på lån som finländska banker beviljat små och medelstora företag. I sådana fall ansvarar arbets- och näringsministeriet för att fatta beslut om återkrav, eftersom ministeriet administrerat de strukturfondsmedel som gjorde det möjligt att starta programmet. För återkrav och verkställigheten av det ansvarar den nationella myndighet som administrerat de medel som möjliggjort ett finansieringsprogram som inbegriper stöd, såsom i exemplet ovan.

11 §. Undantag från återkravsskyldigheten. I paragrafen föreslås bestämmelser om undantag från återkravsskyldigheten.

I 1 mom. föreslås bestämmelser om att en myndighet kan låta bli att återkräva regelvidrigt stöd endast av särskilt vägande skäl. Kravet på särskilt vägande skäl ska tolkas snävt. Särskilt vägande skäl enligt det föreslagna momentet ska anses föreligga i situationer där stöd har beviljats för att avhjälpa skador som orsakats av naturkatastrofer eller andra exceptionella och plötsliga händelser eller för andra situationer som kan jämföras med dessa.

Vid bedömningen av hur vägande skälen är ska den samhällspolitiska situationen under den tid stödet beviljades tas i beaktande. Myndigheter får enligt förslaget undantagsvis låta bli att återkräva stöd som strider mot reglerna om statligt stöd till exempel i situationer där stöd har beviljats för att avhjälpa skador som orsakats av naturkatastrofer eller andra exceptionella händelser. Exceptionella händelser kan till exempel vara en terrorattack, oroligheter inom landet, krig eller krigshot eller en storolycka. I dessa eller med dessa jämförda situationer kan det finnas skäl att mycket snabbt rikta åtgärder som uppfyller kriterierna för statligt stöd till företag utan att det finns möjlighet att låta kommissionen godkänna dem på förhand. Undantaget kan tillämpas under undantagsförhållanden enligt beredskapslagen (1552/2011) eller vid därmed jämförbara allvarliga störningssituationer under normala förhållanden. Vid bedömningen av kriteriet beaktas situationens oförutsägbarhet, omfattningen av de ekonomiska konsekvenserna samt behovet av att trygga de funktioner och därtill hörande system som är nödvändiga för befolkningens försörjning, landets näringsliv och landets försvar.

I dessa eller med dessa jämförda situationer har kommissionen vanligtvis snabbt infört mer flexibilitet i reglerna om statligt stöd och gett anvisningar om vilka kriterier och förfaranden kan tillämpas för att stöd ska kunna godkännas av kommissionen. Vid efterhandsgranskningen av stöd som beviljats i en krissituation har kommissionen i sin beslutspraxis vanligtvis inte förutsatt att stöd ska återkrävas, om medlemsstaten har säkerställt att stödet är anpassat enligt de anvisningar eller regler om statligt stöd som kommissionen senare har meddelat. På grund av detta bör återkravsskyldigheten inte gälla ovan beskrivna situationer.

Ett särskilt vägande skäl kan också anses föreligga i en situation där det vid Europeiska kommissionen pågår ett förfarande där det bedöms om en åtgärd som betraktas som statligt stöd är förenligt med den inre marknaden. Den myndighet som ansvarar för återkravet kan i det här

fallet skjuta upp verkställigheten av återkravet till dess att kommissionen har fattat ett slutligt beslut i ärendet.

Ett undantag från skyldigheten att återkräva stöd gäller också situationer där åtgärden vid den tidpunkt då stödet infördes inte utgjorde statligt stöd i den mening som avses i artikel 107.1 i EUF-fördraget, men åtgärden har sedermera blivit statligt stöd på grund av EU:s rättspraxis eller utvecklingen på den inre marknaden. Inom EU:s rättspraxis betraktas sådana stöd som ”befintliga stöd” (artikel 1 b i procedurförordningen för statligt stöd), vilka kommissionen inte kan bestämma att ska återkrävas. Därmed vore det inte heller motiverat att i den nationella lagstiftningen föreskriva om en återkravsskyldighet i dessa situationer.

Enligt 2 mom. utgör också situationer där det är fråga om ett tekniskt systemfel eller ett systemfel av ringa betydelse undantag från återkravsskyldigheten. Med tekniskt systemfel och systemfel av ringa betydelse enligt 2 mom. avses till exempel situationer där tidsfrister i samband med skyldigheten att iakttä transparens i fråga om statligt stöd inte har iakttagits. Kommissionen har i sin egen praxis vanligen inte förutsatt att stödet ska återkrävas i sådana situationer, om medlemsstaten har säkerställt att de upptäckta bristerna har avhjälpats inom en rimlig tid.

12 §. Rätt att få och lämna ut uppgifter. I paragrafen föreslås en hänvisning till statsunderstödslagen i fråga om rätten att få och lämna ut uppgifter, så att bestämmelserna om detta i statsunderstödslagen ska tillämpas när myndigheterna återkräver stöd med stöd av denna lag. Bestämmelserna om rätten att få och lämna ut uppgifter ska enligt förslaget endast gälla situationer där bestämmelser om erhållande och utlämnande av uppgifter inte kan identifieras i annan lagstiftning. Således ska till exempel kommuner när de verkställer återkrav av stöd som strider mot EU:s regler om statligt stöd tillämpa statsunderstödslagen i fråga om utlämnande av uppgifter, om inte något annat följer av annan lagstiftning. Med myndighet avses i samband med paragrafen en myndighet enligt 4 § i offentlighetslagen.

13 §. Granskningsrätt. I paragrafen föreslås en hänvisning till statsunderstödslagen i fråga om granskningsrätten, så att bestämmelserna om den i statsunderstödslagen ska tillämpas när myndigheterna med stöd av denna lag återkräver stöd. Bestämmelserna om granskningsrätten ska enligt förslaget endast gälla situationer där bestämmelser om den inte kan identifieras i annan lagstiftning. Till exempel när kommuner verkställer återkrav av stöd som strider mot EU:s regler om statligt stöd ska statsunderstödslagen tillämpas i fråga om granskningsrätten, om inte något annat följer av annan lagstiftning. Med myndighet avses i samband med paragrafen en myndighet enligt 4 § i offentlighetslagen.

14 §. Ränta. I den föreslagna paragrafen preciseras bestämmandet av räntan på återkrav och den tidsperiod för vilken ränta tas ut.

Enligt 1 mom. ska ränta tas ut för hela den tid som det regelvidriga stödet har stått till stödmottagarens förfogande. Stödmottagaren ska således betala ränta från den tidpunkt då det stöd som strider mot Europeiska unionens regler om statligt stöd första gången ställdes till stödmottagarens förfogande fram till den dag då stödet faktiskt återkrävs.

I 2 mom. ingår bestämmelser om återkravsräntans belopp i fråga om de företag vars ekonomiska situation är god eller tillfredsställande. Enligt EU-rätten ska återkravsräntan vara minst den marknadsmässiga räntan. När det gäller räntans storlek fastställde EU-domstolen i domen Eesti Pagar- (C- 349/17, ECLI:EU:C:2019:172, punkt 141) att ränta ska betalas med en räntesats som motsvarar den ränta som skulle ha tillämpats om företaget hade varit tvunget att låna det aktuella stödbeloppet på marknaden under perioden i fråga.

Enligt momentet föreslås att det högsta beloppet av återkravsräntan är ränta enligt 3 § 2 mom. i räntelagen (633/1982) höjd med tre procentenheter. Denna räntenivå kan åtminstone anses vara marknadsmässig för företag som har en god eller tillfredsställande ekonomisk situation. Detta grundar sig på kommissionens meddelande om en översyn av metoden för att fastställa referens- och diskonteringsräntor (2008/C 14/02), enligt vilket en marknadsmässig ränta kan fastställas genom att till referensräntan lägga en marginal som motsvarar företagets kreditvärdighet och säkerheter. I fråga om ett företag som befinner sig i en god eller tillfredsställande ekonomisk situation säkerställer räntan enligt 3 § 2 mom. i räntelagen höjd med tre procentenheter att räntan är minst marknadsmässig, och myndigheten behöver inte fastställa räntan utifrån en noggrannare bedömning av om räntan är marknadsmässig.

Momentet hindrar dock inte myndigheten från att tillämpa en lägre återkravsränta än räntan enligt 3 § 2 mom. i räntelagen höjd med tre procentenheter, om en bedömning av företagets ekonomiska situation visar att den beräknade lägre räntan skulle vara marknadsmässig. Röntans marknadsmässighet kan bedömas till exempel i enlighet med principerna i kommissionens meddelande om en översyn av metoden för att fastställa referens- och diskonteringsräntor. Om företagets kreditbetyg till exempel är BBB och säkerheterna sedvanliga, är marknadsmässiga räntan enligt meddelandet en procentenhet utöver referensräntan. Bedömningen kan också göras med andra allmänt godkända metoder.

I 3 mom. föreslås bestämmelser om fastställande av återkravsränta för företag i svårigheter och för företag med svag ekonomisk ställning. Den räntenivå som krävs av sådana företag ska enligt EU-rätten vara klart högre än hos företag som är i gott skick, eftersom deras marknadsmässiga kreditränta normalt är högre.

Med företag i svårigheter avses företag som uppfyller de kriterier som anges i kommissionens riktlinjer för statligt stöd till undsättning- och omstrukturering (2014/C 249/01, avsnitt 2.2) och i artikel 2.18 i den allmänna gruppundantagsförordningen (EU) nr 651/2014. Ett företag med lågt kreditbetyg (till exempel B eller lägre) kan på motsvarande sätt anses vara i en svag ekonomisk ställning.

Även i dessa situationer kan den marknadsmässiga räntan fastställas enligt principerna i kommissionens meddelande om en översyn av metoden för att fastställa referens- och diskonteringsräntor. Enligt meddelandet är marginalen för kreditbetyg B och för svaga säkerheter 6,5 procentenheter och för goda eller normala säkerheter 4 procentenheter. För kreditbetyg CCC och svaga säkerheter är marginalen 10 procentenheter, vilket enligt meddelandet är den största möjliga ökningen av referensräntan för att fastställa en marknadsmässig ränta.

Den metod som anges i kommissionens meddelande ger en riktgivande marknadsmässig räntenivå, men den är inte det enda godtagbara sättet att bedöma marknadsmässigheten. Marknadsmässighet kan vid behov verifieras också med hjälp av andra bedömningsmetoder, såsom en jämförande analys, ett utlåtande av en oberoende sakkunnig eller en företagsundersökning av den myndighet som beviljar stödet.

I 4 mom. föreslås en precisering att en fast räntesats kan tillämpas på återkrav av stöd som helt eller delvis finansieras av Europeiska unionen när EU-rätten inte förutsätter en marknadsmässig ränta. Enligt artikel 4.2 i rådets förordning (EG) nr 2988/95 är det möjligt att tillämpa en sådan fast räntesats. I Finland kan man då tillämpa till exempel en ränta enligt 24 § i statsunderstödslagen (688/2001) som baserar sig på räntan enligt 3 § 2 mom. i räntelagen ökad med tre procentenheter.

15 §. Tidsfrist för återkrav och preskriptionstid. I paragrafens 1 mom. föreslås det en tidsfrist för återkrav av regelvidrigt stöd, varefter myndigheter inte längre får återkräva stödet. Stöd får enligt förslaget inte återkrävas när det har gått tio år från den dag då det stöd som strider mot EU:s regler om statligt stöd beviljades stödmottagaren antingen som individuellt stöd eller som en del av en stödordning. Preskriptionstiden och beräkningen av den är samstämmig med artikel 17 i procedurförordningen för statligt stöd.

I paragrafens 2 mom. föreslås det bestämmelser om preskriptionstiden för skyldigheten att återbetala stöd som strider mot EU:s regler om statligt stöd. Stödmottagarens skyldighet att återbetala det regelvidriga stödet förfaller när det har gått tio år från den dag då stödet i fråga beviljades stödmottagaren antingen som individuellt stöd eller som en del av en stödordning. Preskriptionstiden och beräkningen av den är samstämmig med artikel 17 i procedurförordningen för statligt stöd.

16 §. Ändringssökande. I paragrafen föreskrivs det om sökande av ändring i myndighetsbeslut enligt 7 och 9 §. Enligt gällande lag kan ett beslut av kommissionen som gäller nationell verkställighet verkställas i den ordning som föreskrivs i lagen om verkställighet av skatter och avgifter (706/2007). Beslutet ska verkställas trots att ändring har sökts. I den gällande lagen har inget omprövningsförfarande införts, eftersom det i onödan kan fördröja tillgodoseendet av rättssäkerheten i ärenden där det är motiverat att snabbt få ett avgörande av domstolen.

Domstolen har slagit fast att artikel 108.3 i EUF-fördraget har direkt rättsverkan och att genomförandeförbudet är direkt tillämpligt på varje stöd som har genomförts utan att ha anmälts. (dom den 21 november 2013, Deutsche Lufthansa, C-284/12, EU:C:2013:755, punkt 29 och där angiven rättspraxis). Den direkta effekten av artikel 108.3 i EUF-fördraget innebär att de nationella domstolarna är skyldiga att vidta alla lämpliga åtgärder i enlighet med nationell rätt för att hantera följderna av överträdelse av bestämmelsen i fråga (Eesti Pagar, C-349/17, punkterna 88 och 89, Vodafone Magyarorszá, C-75/18, punkterna 22 och 23).

Vid tillämpningen av artikel 108.3 i EUF-fördraget får den tillämpliga nationella lagstiftningen inte göra så att det i praktiken blir omöjligt eller orimligt svårt att utöva de rättigheter som erkänns i unionens rättsordning, den så kallade effektivitetsprincipen. I den föreslagna lagen ska således inte införas omprövningsförfarandet i enlighet med gällande lag, eftersom det i onödan kan fördröja tillgodoseendet av rättssäkerheten i ärenden där det är motiverat att snabbt få ett avgörande av domstolen.

Beslut enligt 7 och 9 § gäller exceptionella och sällsynta situationer där det är fråga om betydande rättsliga och ekonomiska konsekvenser. Besluten bereds särskilt omsorgsfullt av myndigheterna och baserar sig på en detaljerad utredning samt i de situationer som avses i 7 § på kommissionens beslut. Därför är det ytterst osannolikt att den behöriga myndigheten ändrar ett beslut på basis av en begäran om omprövning. Omprövningsförfarandet ökar således inte rättssäkerheten, utan kan tvärtom fördröja att ärendet förs till domstol för avgörande, vilket är problematiskt med tanke på unionsrättens effektivitetsprincip.

Med stöd av den föreslagna 3 § tillämpas inte förfarandet för ändringssökande enligt denna paragraf, om det finns avvikande bestämmelser i en speciallag. Om andra bestämmelser om ändringssökande däremot endast finns i allmänna lagar, till exempel i kommunallagen, ska ändringssökande enligt föreslagna 16 § tillämpas (*lex specialis derogat legi generali*). Till exempel på sökande av ändring i ett beslut enligt 9 §, som fattats av en kommunal myndighet, ska således inte bestämmelserna om ändringssökande i kommunallagen och lagen om välfärdsråden tillämpas, utan förfarandet för ändringssökande enligt 16 § i den föreslagna lagen. Lagens förhållande till annan lagstiftning beskrivs närmare i motiveringen till 3 §.

17 §. Verkställighet. I paragrafen föreskrivs att ett beslut som myndigheten fattat i ett ärende som gäller återkrav av stöd som strider mot reglerna om statligt stöd ska verkställas utan dröjsmål. Domstolen har slagit fast att artikel 108.3 i EUF-fördraget har direkt rättsverkan och att genomförandeförbudet är direkt tillämpligt på varje stöd som har genomförts utan att ha anmälts (dom den 21 november 2013, Deutsche Lufthansa, C-284/12, EU:C:2013:755, punkt 29 och där angiven rättspraxis). Den direkta effekten av artikel 108.3 i EUF-fördraget innebär att de nationella domstolarna är skyldiga att vidta alla lämpliga åtgärder i enlighet med nationell rätt för att hantera följderna av överträdelse av bestämmelsen i fråga (Eesti Pagar, C-349/17, punkterna 88 och 89, Vodafone Magyarorszag, C-75/18, punkterna 22 och 23). Vid tillämpningen av artikel 108.3 i EUF-fördraget får den tillämpliga nationella lagstiftningen inte göra så att det i praktiken blir omöjligt eller orimligt svårt att utöva de rättigheter som erkänns i unionens rättsordning, den så kallade effektivitetsprincipen. Därmed föreslås det i lagen att myndigheternas beslut ska verkställas utan dröjsmål. Ett myndighetsbeslut som fattats med stöd av den föreslagna lagen ska verkställas i den ordning som anges i lagen om verkställighet av skatter och avgifter (706/2007). Myndighetens beslut gäller som sådant som grund för utökning. På återkrav av regelvidrigt stöd enligt den föreslagna lagen kan inte tillämpas sådant avbrytande av verkställighet som avses i 12 § i lagen om verkställighet av skatter och avgifter (706/2007) på grund av effektivitetsprincipen som följer av unionsrätten.

18 §. Handräckning. Den föreslagna paragrafen innehåller en sedvanlig bestämmelse om handräckning. Myndigheterna ska med stöd av paragrafen ha rätt att få nödvändig handräckning av polis-, tull-, skatte- och utredningsmyndigheterna för utförandet av granskningsuppgifter som avses i denna lag. Handräckning från polismyndigheten behövs i synnerhet när den stödmottagare som granskningen gäller motsätter sig utförandet av granskningen. Varken tjänstemän vid myndigheten eller revisorer som myndigheten bemyndigat har med stöd av lagen rätt att använda maktmedel för att trygga sin granskningsrätt och den därtill hörande rätten till uppgifter, tillträde till lokaler och omhändertagande av material. Om maktmedel behövs ska myndigheten begära handräckning av polismyndigheterna. Begäran om handräckning ska göras av arbets- och näringsministeriet i situationer enligt 8 § och i övriga situationer av den myndighet som ansvarar för återkrav av stödet. Artikel 27 i procedurförordningen för statligt stöd förutsätter att om ett företag i situationer enligt 8 § motsätter sig ett kontrollbesök som har beslutats av kommissionen, ska den berörda medlemsstaten ge den hjälp som behövs till de tjänstemän och experter som bemyndigats av kommissionen för att de ska kunna genomföra kontrollbesöket.

19 §. Ikraftträdande. I paragrafen föreslås en ikraftträdandebestämmelse och dessutom behövliga övergångsbestämmelser.

Enligt det föreslagna 1 mom. ska lagen träda i kraft den 1 januari 2027. Lagen avses träda i kraft så snart som möjligt efter det att den har blivit stadfäst och publicerad i författningssamlingen.

Enligt 2 mom. i den föreslagna paragrafen ska lagen om tillämpning av vissa av Europeiska unionens bestämmelser om statligt stöd (300/2001) upphävas. I och med den föreslagna lagens ikraftträdande blir lagen i fråga onödig, och därför är det ändamålsenligt att upphäva den.

I 3 mom. föreslås bestämmelser om att hänvisningarna i den upphävda lagen ska ersättas med hänvisningar i den föreslagna lagen. Bestämmelsen är nödvändig för att säkerställa att rättsordningen är tydlig och konsekvent, eftersom gällande lagstiftning fortfarande innehåller hänvisningar till den lag som upphävs. Det är inte ändamålsenligt att tekniskt ändra hänvisningarna genom en separat ändringslag, och därför löses saken genom den föreslagna bestämmelsen.

I 4 mom. föreskrivs om förfarandet vid återkrav av stöd i situationer där stödet har beviljats före den föreslagna lagens ikraftträdande. Enligt momentet definieras bestämmelserna om återkrav i enlighet med den lagstiftning som gällde vid den tidpunkt då stödet beviljades. Bestämmelsen är nödvändig på grund av rättssäkerheten och principerna för förbudet mot retroaktivitet samt för att säkerställa att innehållet i stödvillkoren och i den reglering som tillämpas på dem inte ändras i efterhand på grund av lagens ikraftträdande.

8.2 Statsunderstödslagen

21 §. Skyldighet att återkräva statsunderstöd. Av tydlighetsskäl föreslås det att ett nytt 2 mom. fogas till paragrafen. Det föreslagna momentet innehåller en informativ hänvisning enligt vilken bestämmelser om återkrav av statsunderstöd som beviljats i strid med Europeiska unionens regler om statligt stöd finns i den föreslagna lagen om tillämpning av vissa av Europeiska unionens bestämmelser om statligt stöd. Den föreslagna nya lagen ska tillämpas i stället för statsunderstödslagen också i fråga om sökande av ändring i sådana beslut om återkrav av stöd som strider mot reglerna om statligt stöd som fattats av statsbidragsmyndigheten.

8.3 Kommunallagen

131 a §. Återkrav av stöd som strider mot Europeiska unionens regler om statligt stöd. Det föreslås att det till kommunallagen fogas en ny paragraf om återkrav av stöd som beviljats i strid med EU:s regler om statligt stöd. Den föreslagna paragrafen innehåller en informativ hänvisning enligt vilken bestämmelser om återkrav av sådant stöd finns i den föreslagna lagen om tillämpning av vissa av Europeiska unionens bestämmelser om statligt stöd. I enlighet med 3 § i den föreslagna lagen är den lagen speciallag i förhållande till kommunallagen och bestämmelserna i den ska tillämpas till exempel på återkrav av stöd som kommunala myndigheter beviljat i strid med reglerna om statligt stöd, eftersom kommunallagen inte innehåller bestämmelser som gäller detta. Den föreslagna nya lagen ska tillämpas i stället för bestämmelserna om ändringssökande i kommunallagen också i fråga om sökande av ändring i sådana beslut om återkrav av stöd som strider mot reglerna om statligt stöd som fattats av kommunen. Därmed söks ändring genom förvaltningsbesvär i stället för kommunalbesvär. Tillämpande av den föreslagna lagen på ett ärende förutsätter dock att stödåtgärden i fråga har konstaterats strida mot reglerna om statligt stöd och att stödet ska återkrävas uttryckligen på denna och inte någon annan grund. Motsvarande informativa hänvisningar till iakttagandet av reglerna om statligt stöd i kommunens verksamhet ingår också i 129, 130 och 131 § i kommunallagen.

8.4 Lagen om välfärdsområden

136 a §. Återkrav av stöd som strider mot Europeiska unionens regler om statligt stöd. Det föreslås att det till lagen om välfärdsområden fogas en ny bestämmelse som hänvisar till den föreslagna lagen om tillämpning av vissa av Europeiska unionens bestämmelser om statligt stöd och som motsvarar föreslagna 131 a § i kommunallagen. Motiveringen till denna bestämmelse motsvarar motiveringen till den paragraf som föreslås i kommunallagen.

9 Bestämmelser på lägre nivå än lag

I 4 §:s 2 mom. i lagen föreskrivs det om bemyndigande att utfärda förordning, enligt vilket närmare bestämmelser om att ordna stödets anmälningförfarande och annan upplysningsskyldighet på nationell nivå utfärdas genom förordning av statsrådet.

Förordningen om de förfaranden som ska följas när statligt stöd anmäls till kommissionen (89/2011) som utfärdats med stöd av 2 § 2 mom. i den gällande lagen upphävs när den gällande lagen upphävs. Utifrån den nya lagen kan statsrådet utfärda en förordning som innehåller bestämmelser om nationellt anordnande av förfarandet för anmälan av stöd och annan upplysningsskyldighet.

10 Ikraftträdande

Lagarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2027.

11 Förhållande till budgetpropositionen

Förslaget har inte några direkta budgetkonsekvenser.

12 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

Enligt 124 § i grundlagen (731/1999) kan offentliga förvaltningsuppgifter anförtros andra än myndigheter endast genom lag eller med stöd av lag, och endast om det behövs för en ändamålsenlig skötsel av uppgifterna och det inte äventyrar de grundläggande fri- och rättigheterna, rättssäkerheten eller andra krav på god förvaltning. Uppgifter som innebär betydande utövning av offentlig makt får dock ges endast myndigheter.

Enligt grundlagsutskottets etablerad praxis innebär återkrav av stöd betydande utövning av offentlig makt och ska grunda sig på lag (GrUU 45/2006 rd; se även GrUU 50/2017 rd). I denna proposition har skyldigheterna enligt 7 och 9 § som gäller återkrav fastställts som en noggrant avgränsad myndighetsuppgift som inte kan överlåtas till någon annan än en myndighet.

Enligt EU-domstolens rättspraxis är unionens lagstiftning primär i förhållande till nationella bestämmelser. Grundlagsutskottet har betonat att krav som följer av de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna ska beaktas vid användningen av det nationella handlingsutrymmet (se till exempel GrUU 9/2019 rd och GrUU 6/2019 rd). I denna proposition föreslås i 12 och 13 § inga undantag från statsunderstödslagens rätt att få information och granskningsrätt, så regleringen är förenlig med grundlagen.

Propositionen innehåller inga med avseende på grundlagen problematiska förslag. Lagförslagen kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag

om tillämpning av vissa av Europeiska unionens bestämmelser om statligt stöd

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 kap.

Allmänna bestämmelser

1 §

Tillämpningsområde

Denna lag innehåller bestämmelser om det förfarande för anmälningar, transparens och registrering som grundar sig på rådets förordning (EU) 2015/1589 om tillämpningsföreskrifter för artikel 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, nedan *procedurförordningen*, samt på de förordningar som har antagits med stöd av rådets förordning (EU) 2015/1588 om tillämpningen av artiklarna 107 och 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på vissa slag av övergripande statligt stöd, nedan *bemyndigandeförordningen*.

Denna lag tillämpas på sådan nationell verkställighet av återkrav av statligt stöd som strider mot Europeiska unionens regler om statligt stöd som avses i artikel 16 i procedurförordningen, om Europeiska kommissionen har fattat ett beslut enligt artikel 15 i den förordningen.

Denna lag tillämpas på nationellt återkrav av statligt stöd som beviljats i strid med artikel 108.3 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, om Europeiska kommissionen inte har fattat ett beslut enligt artikel 15 i procedurförordningen.

2 §

Definitioner

I denna lag avses med

1) *stöd* sådant stöd som avses i artikel 107.1 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt samt stöd av mindre betydelse enligt förordningar som antagits med stöd av artikel 2 i bemyndigandeförordningen,

2) *stöd som strider mot reglerna om statligt stöd* sådant stöd som införts i strid med artikel 108.3 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt,

3) *stödmottagare* den slutliga mottagaren av stödet.

3 §

Förhållande till annan lagstiftning

Oberoende av vad som föreskrivs i någon annan lag, tillämpas 9, 11 och 14 § i denna lag, om det är fråga om återkrav av stöd som strider mot reglerna om statligt stöd.

När det gäller övriga bestämmelser, om det i någon annan lag finns bestämmelser som avviker från denna lag, ska de tillämpas i stället för denna lag.

Statsunderstödslagen (688/2001), kommunallagen (410/2015) och lagen om välfärdsområden (611/2021) tillämpas till den del något annat inte föreskrivs i denna lag.

2 kap.

Förfarande för anmälningar och transparens samt verkställigheten av beslut om återkrav som fattats av Europeiska kommissionen

4 §

Anmälningsförfarande och lämnande av upplysningar till kommissionen

Trots vad som i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999) eller i någon annan lag föreskrivs om sekretess, har arbets- och näringsministeriet rätt att av berörda aktörer få de upplysningar som är nödvändiga för fullgörande av den skyldighet att lämna upplysningar som föreskrivs i procedurförordningen. Arbets- och näringsministeriet förmedlar upplysningarna vidare till Europeiska kommissionen.

Närmare bestämmelser om anmälningsförfarandet och lämnande av upplysningar får utfärdas genom förordning av statsrådet.

5 §

Skyldighet att offentliggöra uppgifter om stöd och att iaktta transparens

Bestämmelser om en skyldighet för den som beviljar stöd att anmäla uppgifter om stöd för offentliggörande finns i de förordningar som har antagits med stöd av artikel 1 i bemyndigandeförordningen.

Om beviljande av ett individuellt stöd grundar sig på ett beslut av kommissionen som fattats genom ett anmälningsförfarande enligt artikel 108.3 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, ska de skyldigheter i fråga om offentliggörande och transparens som nämns i beslutet iakttas.

6 §

Skyldigheter som gäller iakttagandet av villkoren för stöd av mindre betydelse

Bestämmelser om skyldigheten för en medlemsstat i Europeiska unionen att säkerställa övervakningen av och rapporteringen om stöd av mindre betydelse samt bevarandet av uppgifter finns i de förordningar som har antagits med stöd av artikel 2 i bemyndigandeförordningen. Om inte något annat föreskrivs någon annanstans, svarar den som beviljar stöd av mindre betydelse för att förutsättningarna för individuella stöd av mindre betydelse uppfylls och för att uppgifterna bevaras och lämnas till unionens centrala register. Uppgifterna ska förmedlas till unionens centrala register trots sekretessbestämmelserna. Bestämmelser om Sysselsättnings-, utvecklings- och förvaltningscentrets uppgifter vid förvaltningen av administratörerna av det centrala registret finns i lagen om livskraftscentralerna och Sysselsättnings-, utvecklings- och förvaltningscentret (531/2025).

Närmare bestämmelser om de skyldigheter enligt 1 mom. som gäller stöd av mindre betydelse får utfärdas genom förordning av statsrådet.

7 §

Verkställigheten av beslut om återkrav som fattats av Europeiska kommissionen

Ett beslut av Europeiska kommissionen om avbrott i utbetalningen av stöd eller återkrav av stöd ska verkställas utan dröjsmål.

Beslutet ska verkställas av den myndighet som beviljat stödet i fråga. Om stödet har beviljats av någon annan än en myndighet och en behörig myndighet inte framgår av lagstiftningen, ska beslutet verkställas av den myndighet som ensam eller tillsammans med andra myndigheter utövar bestämmande inflytande över den sammanslutning som beviljat stödet, om inte något annat föreskrivs särskilt.

Om ingen myndighet utövar bestämmande inflytande enligt 2 mom. över den sammanslutning som beviljat stödet, ska beslutet verkställas av den myndighet som ansvarar för stödordningen eller det individuella stödet i fråga.

Om det utifrån kommissionens beslut samt 2 och 3 mom. inte är möjligt att specificera någon behörig myndighet, ska beslutet verkställas av arbets- och näringsministeriet.

8 §

Kommissionens kontrollbesök hos företag

Kommissionen har rätt att på ort och ställe avlägga sådana kontrollbesök som anges i artikel 27 i procedurförordningen, om kommissionen hyser allvarliga tvivel om huruvida dess beslut med avseende på individuella stöd iakttas.

Arbets- och näringsministeriet tar emot kommissionens underrättelse om ett kontrollbesök på ort och ställe, lämnar vid behov kommissionen synpunkter på detta och underrättar företaget i fråga om kontrollbesöket.

Tjänstemän vid arbets- och näringsministeriet samt de tjänstemän som ansvarar för stödet i fråga får närvara vid kontrollbesöket.

3 kap.

Återkrav av stöd som strider mot Europeiska unionens regler om statligt stöd

9 §

Skyldighet att återkräva stöd

Myndigheten ska utan dröjsmål bestämma att utbetalningen av stöd ska avbrytas och att stöd som redan utbetalats ska återkrävas av stödmottagaren, om stödet strider mot Europeiska unionens regler om statligt stöd.

10 §

Behörig myndighet

För återkrav och verkställigheten av det svarar den myndighet som har beviljat det stöd som strider mot Europeiska unionens regler om statligt stöd.

Om stöd som strider mot Europeiska unionens regler om statligt stöd har beviljats av någon annan än en myndighet, svarar för återkrav och verkställigheten av det den myndighet som ensam eller tillsammans med andra myndigheter utövar bestämmande inflytande över den sammanslutning som beviljat stödet. Om flera myndigheter tillsammans utövar bestämmande inflytande över sammanslutningen, ligger ansvaret för återkrav och verkställigheten av det i första hand hos den myndighet som utövar det största bestämmande inflytandet över den sammanslutning som beviljat stödet. I sista hand ska myndigheterna sinsemellan komma överens om återkrav och verkställigheten av det.

Om ingen myndighet utövar bestämmande inflytande enligt 2 mom. över den sammanslutning som beviljat stödet, ska beslut om återkrav av stödet fattas av den myndighet som ansvarar för stödordningen eller det individuella stödet i fråga.

11 §

Undantag från återkravsskyldigheten

En myndighet får låta bli att återkräva stöd som strider mot Europeiska unionens regler om statligt stöd eller en del av sådant stöd endast av särskilt vägande skäl.

En myndighet får låta bli att återkräva stöd som strider mot Europeiska unionens regler om statligt stöd, om det är fråga om ett tekniskt systemfel eller ett systemfel av ringa betydelse.

12 §

Rätt att få och lämna ut uppgifter

På myndigheternas rätt att få och lämna ut uppgifter tillämpas vad som i 14, 31 och 32 § i statsunderstödslagen föreskrivs om statsbidragsmyndighetens rätt att få och lämna ut uppgifter.

13 §

Granskningsrätt

På myndigheternas granskningsrätt tillämpas vad som i 16 och 17 § i statsunderstödslagen föreskrivs om statsbidragsmyndighetens granskningsrätt och utförandet av granskningen.

14 §

Ränta

Stödmottagaren ska betala ränta på det stödbelopp som återkrävs från och med den dag då det stöd som strider mot Europeiska unionens regler om statligt stöd första gången ställdes till stödmottagarens förfogande fram till den dag då stödet faktiskt återkrävs.

Stödmottagaren ska på det belopp som återkrävs betala en ränta som motsvarar minst den marknadsbaserade räntan och högst den årliga räntan enligt 3 § 2 mom. i räntelagen (633/1982) höjd med tre procentenheter.

Om stödmottagaren är ett företag i svårigheter eller ett företag som i övrigt har en svag ekonomisk ställning, ska stödmottagaren på det belopp som återkrävs betala ränta i enlighet med minst den räntesats som skulle ha tillämpats om stödmottagaren vid den tidpunkt då stödet beviljades hade varit tvungen att låna stödbeloppet i fråga på marknaden.

Om det är fråga om stöd som helt eller delvis finansieras av Europeiska unionen eller med nationell motfinansiering, får bestämmelser om räntesättningen i andra lagar med avvikelse från bestämmelserna i 3 § tillämpas.

15 §

Tidsfrist för återkrav och preskriptionstid

Stöd som strider mot Europeiska unionens regler om statligt stöd eller ränta på sådant stöd får inte längre återkrävas när det har gått tio år från den dag då stödet i fråga beviljades stödmottagaren antingen som individuellt stöd eller som en del av en stödordning.

Skyldigheten att återbetala stöd som strider mot Europeiska unionens regler om statligt stöd förfaller tio år från den dag då stödet i fråga beviljades stödmottagaren antingen som individuellt stöd eller som en del av en stödordning.

Preskriptionstiden gäller inte i 7 § avsedda stöd som återkrävs genom beslut av Europeiska kommissionen.

4 kap.

Särskilda bestämmelser

16 §

Ändringsökande

Bestämmelser om sökande av ändring i förvaltningsdomstol finns i lagen om rättegång i förvaltningsärenden (808/2019). Vad som föreskrivs i den lagen tillämpas också på sökande av ändring i sådana beslut av kommunala myndigheter eller myndigheter i välfärdsområden som avses i kommunallagen och lagen om välfärdsområden.

17 §

Verkställighet

På verkställigheten av beslut som avses i denna lag tillämpas lagen om verkställighet av skatter och avgifter (706/2007). På verkställigheten av beslut tillämpas dock inte bestämmelserna om förordnande om avbrott i 12 § i den lagen. Beslutet ska verkställas trots att ändring har sökts.

18 §

Handräckning

Myndigheterna har rätt att få nödvändig handräckning av polis-, tull-, skatte- och utsökningsmyndigheterna vid utförandet av sådana övervaknings- och granskningsuppgifter som avses i denna lag. Begäran om handräckning ska göras av arbets- och näringsministeriet i sådana situationer som avses i 8 § och i övriga situationer av den ansvariga myndigheten.

19 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 20 .

Genom denna lag upphävs lagen om tillämpning av vissa av Europeiska unionens bestämmelser om statligt stöd (300/2001).

Om det någon annanstans i lagstiftningen hänvisas till den upphävda lagen, ska denna lag tillämpas i stället för den.

I fråga om återkrav av stöd som strider mot reglerna om statligt stöd och som beviljats före ikraftträdandet av denna lag iakttas de bestämmelser som gällde vid tidpunkten för beviljandet av stödet.

2.

Lag

om ändring av 21 § i statsunderstödslagen

I enlighet med riksdagens beslut
fogas till 21 § i statsunderstödslagen (688/2001) ett nytt 2 mom. som följer:

21 §

Skyldighet att återkräva statsunderstöd

Bestämmelser om återkrav av stöd som beviljats i strid med Europeiska unionens regler om statligt stöd finns i lagen om tillämpning av vissa av Europeiska unionens bestämmelser om statligt stöd (/).

Denna lag träder i kraft den 20 .

3.

Lag

om ändring av kommunallagen

I enlighet med riksdagens beslut
fogas till kommunallagen (410/2015) en ny 131 a § som följer:

131 a §

Återkrav av stöd som strider mot Europeiska unionens regler om statligt stöd

Bestämmelser om återkrav av stöd som beviljats i strid med Europeiska unionens regler om statligt stöd finns i lagen om tillämpning av vissa av Europeiska unionens bestämmelser om statligt stöd (/).

Denna lag träder i kraft den 20 .

4.

Lag

om ändring av lagen om välfärdsområden

I enlighet med riksdagens beslut
fogas till lagen om välfärdsområden (611/2021) en ny 136 a § som följer:

136 a §

Återkrav av stöd som strider mot Europeiska unionens regler om statligt stöd

Bestämmelser om återkrav av stöd som beviljats i strid med Europeiska unionens regler om statligt stöd finns i lagen om tillämpning av vissa av Europeiska unionens bestämmelser om statligt stöd (/).

Denna lag träder i kraft den 20 .

Helsingfors den 21 maj 2026

Statsminister

Petteri Orpo

Arbetsminister Matias Marttinen

Statsrådets förordning

om de förfaranden som ska följas när statligt stöd anmäls till kommissionen

I enlighet med statsrådets beslut föreskrivs med stöd av 4 § 2 mom. i lagen om tillämpning av vissa av Europeiska unionens bestämmelser om statligt stöd:

1 §

Tillämpningsområde

I denna förordning föreskrivs det om anmälan av stödordningar och individuella stöd som hör till tillämpningsområdet för artikel 107.1 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt samt om lämnande till Europeiska kommissionen av uppgifter som hänför sig till uppföljningen av och tillsynen över statliga stöd.

Begreppen ”stöd”, ”stödordning” och ”individuellt stöd” ska i denna förordning tolkas så som dessa begrepp definieras i rådets förordning (EU) 2015/1589 om tillämpningsföreskrifter för artikel 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (kodifiering), nedan *procedurförordningen*.

På statliga stöd som ska verkställas av jord- och skogsbruksministeriet tillämpas denna förordning endast om stödet beviljas som ersättning för utförande av tjänster av allmänt ekonomiskt intresse enligt artikel 106.2 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt.

2 §

Anmälningsskyldighet

Med anmälningsskyldighet avses skyldigheten enligt artikel 108.3 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt att på förhand anmäla en stödordning, ändring av en stödordning eller beviljande av ett individuellt stöd till kommissionen på det sätt som närmare föreskrivs i *procedurförordningen*.

En anmälan enligt 1 mom. ska i elektronisk form ges in till arbets- och näringsministeriet, som förmedlar den vidare till kommissionen. Anmälan ska ges in så god tid att de förhandlingar med kommissionen som sammanhänger med anmälan kan föras före den planerade ikraftträdandedagen för stödordningen eller dagen för beviljande av ett individuellt stöd.

3 §

Avgränsning av anmälningsskyldigheten

Den anmälningsskyldighet som avses i 2 § gäller inte sådana stödordningar och individuella stöd som grundar sig på de gruppundantagsförordningar som har antagits av kommissionen med stöd av artikel 1 i rådets förordning (EU) 2015/1588 om tillämpningen av artiklarna 107 och 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på vissa slag av övergripande statligt stöd (kodifiering), nedan *bemyndigandeförordningen*, eller på de förordningar om stöd av mindre betydelse (*de minimis-stöd*) som har antagits med stöd av artikel 2 i bemyndigandeförordningen. I fråga om stödordningar eller individuella stöd enligt gruppundantagsförordningarna ska dock

till kommissionen lämnas de uppgifter som förutsätts i bemyndigandeförordningen och i den gruppundantagsförordning som gäller i det enskilda fallet.

Anmälningsskyldigheten gäller inte heller stöd som har befriats från anmälningsskyldighet i följande unionsrättsakter:

- 1) Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1370/2007 om kollektivtrafik på järnväg och väg och om upphävande av rådets förordning (EEG) nr 1191/69 och (EEG) nr 1107/70, och
- 2) kommissionens beslut (EU) 2025/2630 om tillämpningen av artikel 106.2 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på statligt stöd i form av ersättning för allmännyttiga tjänster som beviljas vissa företag som fått i uppdrag att tillhandahålla tjänster av allmänt ekonomiskt intresse och om upphävande av beslut 2012/21/EU.

4 §

Annan skyldighet att lämna upplysningar

Arbets- och näringsministeriet ska till kommissionen lämna de uppföljningsuppgifter om godkända stödordningar som förutsätts i procedurförordningen och övriga upplysningar som kommissionen förutsätter i fråga om befintliga stöd.

I det fall att kommissionen förutsätter upplysningar om ett sådant stöd eller annan offentlig finansiering som inte har anmälts till kommissionen, tar arbets- och näringsministeriet emot kommissionens begäranden om upplysningar och vidarebefordrar dem till de aktörer som ärendet gäller för att besvaras. Arbets- och näringsministeriet lämnar in svaren till kommissionen.

5 §

Anmälnings- och upplysningsskyldiga

Den myndighet eller annan sammanslutning som bereder en stödordning eller beviljande av ett individuellt stöd är skyldig att göra en sådan anmälan som avses i 2 § och lämna de upplysningar som avses i 3 §.

Den skyldighet att lämna upplysningar som avses i 4 § gäller alla offentligrättsliga samfund och privaträttsliga sammanslutningar som har beviljat eller mottagit statligt stöd eller annan offentlig finansiering.

6 §

Uppföljningen av stödordningar och statligt stöd

Arbets- och näringsministeriet svarar för att rapporter om statligt stöd sänds till kommissionen enligt unionens regler om statligt stöd och kommissionens beslut. De myndigheter och sammanslutningar som avses i 5 § ska lämna de uppgifter som behövs för utarbetande av rapporterna till arbets- och näringsministeriet.

Den myndighet eller sammanslutning som har beviljat stöd ska sörja för att de handlingar som hänför sig till de statliga stöd och de minimis-stöd som den har beviljat bevaras i minst tio år efter det att ett individuellt stöd har beviljats. Handlingar som gäller stödordningar ska bevaras i tio år efter det att stödordningen har upphört.

7 §

Lämnande av anmälningar och upplysningar till kommissionen

Arbets- och näringsministeriet lämnar förutom i de situationer som avses i 4 § 3 mom. de anmälningar och upplysningar som avses i denna förordning till kommissionen samt tar emot sådana begäranden om ytterligare upplysningar, förelägganden och beslut som hänför sig till anmälningarna och upplysningarna. Ministeriet har till uppgift att ge råd vid utarbetandet av anmälningar om statligt stöd och andra handlingar som ska lämnas till kommissionen.

8 §

Ikraftträdande

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2027.
